

The background is a complex, layered abstract composition. It features large, overlapping shapes in shades of blue, green, and grey. A prominent white, torn-paper-like shape is positioned in the upper left, partially covering the title. Another similar white shape is on the right side. In the lower center, there is a white, stylized figure or shape that appears to be holding a green pencil. The pencil is oriented diagonally, pointing towards the bottom right. The overall aesthetic is modern and artistic, with a focus on geometric forms and a muted color palette.

Stichting Democratie en Media

Jaarverslag
2024

Omdat onze
democratische rechtsstaat
en vrije pers nooit
vanzelfsprekend zijn.

**Jaarverslag
2024**

Nienke Venema - directeur

Voorwoord: Een wereld in verandering

Hoe houd je koers in een tijd van fundamentele verschuivingen en toenemende onzekerheid? Die vraag stond voor SDM centraal in 2024, en blijft voorlopig richting geven aan ons werk.

Want de wereld om ons heen verandert razendsnel. De digitale transformatie waarin we ons bevinden heeft een diepe impact op hoe we communiceren, leren, verbinden en samenleven. Ontwikkelingen in kunstmatige intelligentie versterken en verdiepen die ontwrichting verder. De herverkiezing van Donald Trump in de Verenigde Staten onderstreept bovendien het einde van een liberale wereldorde waarop wij in West-Europa lang leunden. Internationale spanningen nemen toe, de geopolitieke orde verschuift. Wat ervoor in de plaats komt, is nog ongewis. Zeker is wel dat democratie als vanzelfsprekend model onder druk staat. Deze ontwikkelingen maken ons werk niet eenvoudiger, maar wel urgenter.

Juist in deze roerige tijd vierde Stichting Democratie en Media haar tachtigjarig bestaan: een moment van herdenking en bezinning. Onze wortels liggen

in het journalistieke verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Die geschiedenis dragen we mee in alles wat we doen. Ze herinnert ons eraan dat vrijheid en democratie nooit vanzelfsprekend zijn, maar telkens opnieuw bevochten en beschermd moeten worden. Tegen deze achtergrond gaven we in 2024 opnieuw invulling aan onze missie: het versterken van de democratische rechtsstaat en de rol van pluriforme, onafhankelijke media daarin.

Permanent uitdijend media-aanbod

In archiefdozen vol handgetypte notulen van oude bestuursvergaderingen zocht ik naar het jaar 1968, het jaar waarin *Het Parool* fuseerde met *de Volkskrant*. Ik stuitte op een uitgebreide beschouwing van Wim van Norden, directeur van de krant en tevens een van de oprichters van het illegale Parool (zie ook pagina 28). Hij stelt vast hoe onder meer het verminderde aanbod van personeelsadvertenties en de reclame op de televisie zorgt voor 'teruggang van de kranten'. Dat hun bedrijf nu goed loopt, betekent volgens Van Norden niet dat ze in de huidige situatie moeten berusten. Ook voor *Het Parool* is schaalvergroting 'door het overnemen van andere bladen of door fusies met anderen die menen dat dit met ons mogelijk is, vanuit een gelijk uitgangspunt' noodzakelijk.

Onze rol als constructief-kritisch, ideëel gedreven aandeelhouder stond in 2024 in het teken van de voorgenomen overname van RTL Nederland door DPG Media. Eerlijkgezegd was onze eerste reactie terughoudend. Moet de grootste krantenuitgever van Nederland nog groter worden? Tegelijkertijd realiseerden we ons dat het medialandschap in zo'n hoog tempo is veranderd, dat andere, overtuigende alternatieven nauwelijks voorhanden zijn. Nieuwe uitgevers staan bepaald niet in de rij.

Deze ontwikkeling dwong ons om onze opdracht, het bevorderen van een pluriform medialandschap, opnieuw te bekijken. Om scherper te zien wat deze taak vandaag vraagt, dook ik in dat archief. Vandaag zien we een ander krachtenveld maar met vergelijkbare dilemma's die Van Norden in

▲ Foto: Anne van Zantwijk

1968 al schetste. Sinds de opkomst van internet vormt journalistiek een steeds kleiner deel van het permanent uitdijende media-aanbod. Aandacht is schaars geworden en verdienmodellen zijn uitgehold. Techbedrijven als Google en Meta hebben in relatief korte tijd een monopoliepositie verworven: mediabedrijven zijn in toenemende mate afhankelijk van deze platforms voor hun zichtbaarheid, en raken tegelijk hun inkomsten aan hen kwijt. De gevolgen hiervan zijn groot en ingrijpend. Sommige mediawetenschappers voorspellen zelfs dat de meeste traditionele mediabedrijven binnen vijf jaar zullen verdwijnen.

De schaalgrootte die nodig is om overleefd te blijven, is voor veel titels niet meer zelfstandig te realiseren. Dat geldt ook voor *RTL Nieuws*. Kopers zijn geïnteresseerd in de winstgevendheid van Videoland, maar niet in het nieuwsaanbod waar dagelijks miljoenen mensen hun informatie vandaan halen. Zonder de voorgenomen overname is de kans reëel dat dit uiteindelijk zal verdwijnen. Dan is er misschien minder eigenaarsconcentratie, maar ook minder pluriform en toegankelijk nieuws voor mensen met een kleine beurs.

Op grond van deze argumenten besloten we (ik als bestuurder samen met de raad van toezicht van SDM) in de zomer van 2024 in te stemmen met de overname, op voorwaarde dat deze wordt voorzien van stevige waarborgen voor journalistieke onafhankelijkheid. In de overtuiging dat we zo, voorlopig althans, bijdragen aan een veerkrachtiger medialandschap.

Gedeelde urgentie

2024 was ook een jaar waarin we actief investeerden in ruimte voor reflectie en verdieping. Tijdens de eerste editie van Media voor Democratie brachten we 100 van de meest bepalende hoofdredacteuren, CEO's, denkers, makers en bestuurders uit de Nederlandse media bijeen om met elkaar in gesprek te gaan. De gedeelde urgentie was voelbaar: hoe kunnen en móeten journalistieke media hun democratische taak beter vervullen in een wereld die zo snel verandert? Het leverde een aantal waardevolle inzichten op die je verderop in dit verslag terug kunt lezen (p. 36).

Ook de Journalistieke Driedaagse in november stond in het teken van reflectie, twijfel en heroriëntatie. Journalisten en mediawetenschappers reflecteerden samen op hun vakgebied, hun verantwoordelijkheden en hun band met het

publiek. Zonder telefoon, zonder afleiding, maar mét nieuwsgierigheid en een open blik. Verderop in een dubbelinterview vertellen twee deelnemers hoe ze dit hebben ervaren en wat ze ervan meenemen (p. 11).

Naast deze initiatieven bouwden we voort op ons bestaande werk. Via het Fonds Democratie en Media en het Fonds Burgerbewegingen steunden we tientallen projecten die bouwen aan een weerbare rechtsstaat, een daadkrachtige democratie en een toekomstbestendige journalistiek. We droegen onder andere bij aan het Martin van Amerongen Fellowship voor bicultureel journalistiek talent bij De Groene Amsterdammer (p. 42), steunden Controle Alt Delete in hun strijd tegen etnisch profileren (p. 50) en droegen bij aan de Nederlandse Democratie Coalitie om burgerbetrokkenheid te vergroten (p. 49). Ook investeerden we in organisatieversterking, digitale veiligheid en welzijn van onze grantees: omdat we geloven dat een sterk veld nodig is voor duurzame impact.

Bijzondere vermelding verdient het fotoproject 'Je moest eens weten' van Çiğdem Yüksel. Met interviews en beeldmateriaal uit familiealbums bracht zij de verhalen van de eerste generatie Turkse vrouwen in Nederland naar voren. Een uniek en essentieel stuk visueel erfgoed dat nu breed toegankelijk is gemaakt (p. 19).

Blik op een vrije, democratische toekomst

Wat dit jaarverslag bovenal zichtbaar maakt, is de diepe waardering die wij voelen voor de mensen achter het werk dat wij met trots hebben gesteund: journalisten, activisten, onderzoekers, ervaringsdeskundigen en samenwerkingspartners. Zij geven op weerbare en inspirerende wijze invulling aan de waarden waarvoor wij staan en die wij actief ondersteunen, op redacties, binnen organisaties, in adviescommissies en midden in de praktijk. De vorm waarin dat gebeurt mag veranderen, maar de onderliggende waarden blijven dezelfde. Wij zijn hen dankbaar voor hun inzet, reflectie, moed en vertrouwen.

Terwijl we terugkijken, werken we ook vooruit. In 2025 krijgt onze strategie voor 2026–2030 verder vorm. Eén uitgangspunt staat daarbij vast: we blijven koers houden, juist in deze roerige tijden. Geïnspireerd door onze oorsprong, gedreven door de vragen van nu, en met onze blik gericht op een vrije, democratische toekomst.

1. Over Stichting Democratie en Media

- 8 Visie en missie
- 8 Geschiedenis, waarden & activiteiten
- 10 Strategie 2025 (en 2026-2030)
- 11 Dubbelinterview Journalistieke Driedaagse:
'Hoe toch dat publiek te bereiken?'

2. Financieren

- 16 Aandeelhouderschap
- 16 Leningen
- 16 Grants
 - 16 Beoordelingsproces
 - 17 Toekenningen in cijfers
- 19 Prijswinnend fotoproject Çiğdem Yüksel:
'Je Moest eens weten'

3. Historisch bewustzijn

- 28 80 jaar SDM
- 30 5-februariherdenking
- 31 Achtergrond: Alles voor het vrije woord
- 34 Gedicht van Babs Gons

4. Aanjagen & verbinden

- 36 Media voor Democratie
- 37 De Journalistieke Driedaagse
- 38 SDM Meetup
- 39 Academie voor de Rechtsstaat
- 40 Organisatie- en veldversterking
- 42 Interview Martin van Amerongen fellowship:
'Het kán. Journalist worden met zo'n naam.'

5. Daadkrachtige Democratie & Weerbare Rechtsstaat

- 48 Nederland van Binnen
- 49 Nederlandse Democratie Coalitie
- 50 Controle Alt Delete

Oxfam Novib, PAX en The Rights Forum	51
Interview stichting Voor Democratie:	52
‘Welke politicus weet hoe het is om in een beschimmelde sociale huurwoning te wonen?’	

6. Toekomstbestendige journalistiek

Impact Lab	56
Nederlands Journalistiek Festival	57
Coalitie voor Lokale Journalistiek	58
Democracy Playbook	59
Interview World Press Photo:	60
‘Eén foto kan de wereld veranderen, als-ie maar echt is’	

7. Fonds Burgerbewegingen

Over Fonds Burgerbewegingen	64
Federatie van Agro-ecologische boeren	65
Asian Raisins	66
Stop4deroute	67
Woonopstand	68

8. Organisatie, bestuur en toezicht

Team	70
Samenwerkingspartners	71
Verantwoording de raad van toezicht	71
Leden raad van toezicht	73
Column Ot van Daalen: Wie bezit de drukpersen van nu?	74
Afscheidsinterview Idriss Nor	76

9. Financiën

Vermogensbeheer	80
Balans	81
Staat van baten en lasten 2024	82

10. Overzicht gesteunde initiatieven

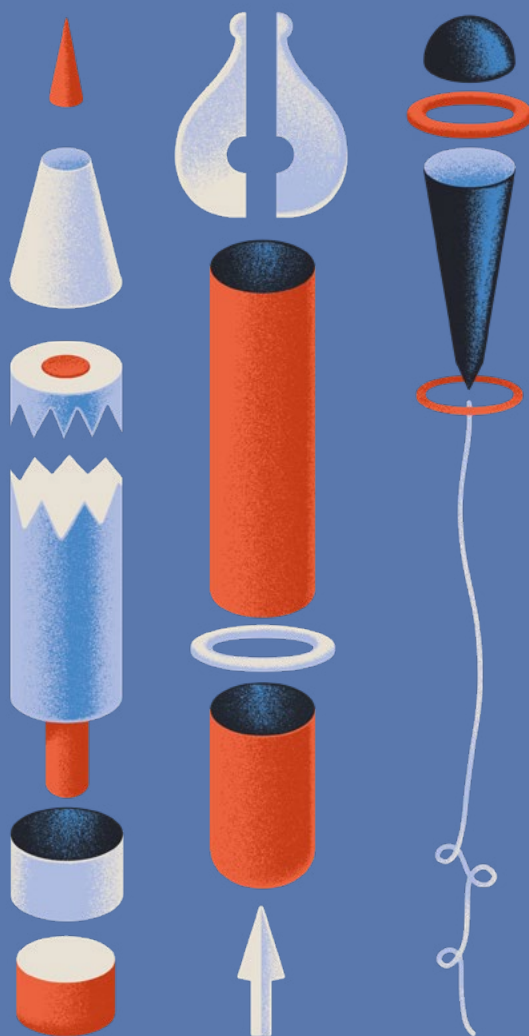
Gesteunde initiatieven in 2024	84
--------------------------------	----

▲ Illustratie: Jip van den Toorn

1

Over Stichting Democratie en Media

Visie en missie

Stichting Democratie en Media (SDM) is opgericht door de moedige mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog de illegale verzetskrant *Het Parool* begonnen. Deze historie geeft ons het diepgewortelde besef dat de democratische rechtsstaat en een gezond, onafhankelijk medialandschap permanente aandacht en steun nodig hebben. Samen vormen zij het fundament van een vrije, rechtvaardige en open samenleving, waarin de gelijkwaardigheid van alle burgers is gegarandeerd.

Wij maken ons sterk voor een vitale democratische rechtsstaat en een goed functionerend, pluriform en onafhankelijk journalistiek medialandschap. Dit doen we door tijd en geld te investeren in initiatieven die hieraan bijdragen, deze waar nodig zelf te ontwikkelen en reflectie en gedachtevorming in de sector te stimuleren.

Geschiedenis

Onze historische wortels liggen bij journalistiek verzet tegen het naziregime. SDM is de opvolger van Stichting Het Parool, die in 1944 werd opgericht door de initiatiefnemers van de illegale verzetskrant *Het Parool*. Via deze krant streden onze oprichters tegen totalitaire overheersing en vóór de terugkeer van vrijheid en democratie. Hun gedrevenheid en moed inspireren ons dagelijks werk. Over de keuze voor een krant als vorm van democratisch verzet lees je meer in het stuk van Jos Sinnema op pagina 31.

De statutaire doelstellingen van SDM luiden: 'het beïnvloeden van de openbare mening in Nederland en waar mogelijk daarbuiten in de geest van de denkbeelden die zijn voorgegaan in het tijdens de Duitse bezetting in Nederland verschenen illegale blad *Het Parool*'; 'het bevorderen van pluriforme opiniërende media in een democratisch staatsbestel'; en 'het steunen van de nagelaten betrekkingen van hen, die op grond van hun medewerking aan het illegale blad *Het Parool*, van het leven zijn beroofd of anderszins zijn getroffen'.

Waarden

Onze kernwaarden zijn moed, betrokkenheid en onafhankelijkheid. Zij inspireren alles wat we doen en vormen de basis voor onze relaties.

Moed

In het voetspoor van onze oprichters willen wij de democratische rechtsstaat openlijk en hartstochtelijk beschermen, en daarmee anderen aansporen hetzelfde te doen.

Betrokkenheid

Wij verlenen steun en ondernemen activiteiten puur en alleen vanuit onze visie en missie. Dit maakt ons tot sterk gedreven partners.

Onafhankelijkheid

Wij zijn een financieel onafhankelijke stichting, wat ons in staat stelt om altijd een autonome positie in te nemen.

Activiteiten

Wij geven op verschillende manieren invulling aan onze missie.

Financieren

Om initiatieven die bijdragen aan onze missie, te steunen en versterken, zetten we verschillende financiële instrumenten in:

> Grants

We doen financiële bijdragen aan relevante initiatieven in de vorm van project- of organisatiesteun.

> Aandeelhouderschap

We zijn een ideëel gedreven, onafhankelijke aandeelhouder van DPG Media (14,23 procent) en *De Correspondent* (10 procent).

> Leningen

We verstrekken bij uitzondering leningen aan ondernemende organisaties die bij onze missie passen, zoals aan het Media Development Investment Fund.

Verbinden en aanjagen

Waar nodig en mogelijk bieden we ook andere typen steun:

> Stimulering

We jagen verbinding, samenwerking en reflectie aan binnen de relevante sectoren door middel van bijeenkomsten, conferenties, podcasts, fellowships, etc.

> Organisatie- en veldversterking

We versterken organisaties en initiatieven die bijdragen aan onze missie, door middel van activiteiten en faciliteiten voor kennisdeling, verbinding, training en organisatieontwikkeling.

> Nagelaten betrekkingen

We onderhouden warme relaties met de nabestaanden van de oprichters van het illegale *Parool* en organiseren jaarlijks op 5 februari de herdenking van gevallen medewerkers.

We zetten ook in op het in beweging brengen van het veld en op het ontwikkelen van wat daarvoor nodig is door middel van:

> Programmaontwikkeling

We ontwikkelen gerichte programma's daar waar nodig, soms in samenwerking met strategische partners.

Strategie 2025 (en 2026-2030)

Vanuit onze strategie 2023-2025 werken wij aan een daadkrachtige democratie, toekomstbestendige journalistiek en een weerbare rechtsstaat. 2025 markeert tevens de overgang naar een nieuwe strategische periode.

In 2024 zijn we gestart met het ontwikkelen van een koers voor 2026-2030, die we in 2025 verder uitwerken. Deze heroriëntatie is ingegeven door de ontwikkelingen om ons heen en sluit aan bij onze missie en onafhankelijke positie. In een tijd van fundamentele veranderingen en grote onzekerheid willen we deze uitgangspunten krachtig inzetten.

De komende jaren zullen we ons nadrukkelijker richten op het hoeden en versterken van een pluriform, onafhankelijk medialandschap als fundament voor onze democratie. Een grote vraag daarbij is: hoe behouden we een gedeelde werkelijkheid in een steeds meer gefragmenteerd en gepolariseerd medialandschap? Want als de gemeenschappelijke basis onder ons publieke debat verdwijnt, staat de democratie zelf op het spel.

De uitdagingen zijn groot, maar er liggen ook kansen. Juist nu zijn vernieuwing en verbeeldingskracht nodig. Dat willen we actief ondersteunen en stimuleren. 2025 is het moment om beide onder ogen te zien, terwijl we verder werken aan onze drie strategische focusgebieden:

Daadkrachtige democratie

In een goed functionerende democratie moeten mensen zich voldoende vertegenwoordigd voelen, en vertrouwen dat de instituties op een rechtvaardige manier voor hen werken. Een meerderheid in Nederland denkt negatief over de toekomst van het land, en het vertrouwen in de politiek bevindt zich al langere tijd op een laag niveau. Structurele ongelijkheid zet de samenleving nog verder onder druk. Een deel van de Nederlanders dreigt af te haken of is al afgehaakt, wat een gevaar vormt voor de democratie.

Een levendige democratie biedt burgers naast rechten, plichten en vrijheden ook voldoende inspraak, betrokkenheid en zeggenschap. Daarom investeren we in initiatieven die onze democratie versterken en waar nodig vernieuwen.

Toekomstbestendige journalistiek

Sterke, onafhankelijke en pluriforme media zijn essentieel voor de democratische rechtsstaat, die niet goed kan functioneren zonder goed geïnformeerde burgers en een vrije uitwisseling van ideeën. Digitalisering, veranderende verdienmodellen en politieke versplintering hebben het speelveld veranderd, en journalisten hebben steeds meer moeite om het vertrouwen van het publiek te winnen en te behouden.

Een goed functionerende rechtsstaat vraagt om een zelfkritische en zelfbewuste journalistiek. Daarom investeren we in onafhankelijke media en stimuleren we reflectie binnen de Nederlandse journalistiek. Ook blijven we als constructief-kritische, ideële aandeelhouder actief bij DPG Media en *De Correspondent*.

Weerbare rechtsstaat

Het sterkste wapen tegen totalitarisme is een vitale, liberale democratische rechtsstaat. Rechten en vrijheden van burgers moeten worden beschermd, maar minstens zo belangrijk is dat het belang van die bescherming door de samenleving wordt doorvoeld en gedragen. Dat is nooit vanzelfsprekend. Zo vindt een aanzienlijk deel van de Nederlandse burgers antidemocratische bestuursvormen acceptabel om urgente en complexe problemen aan te pakken. Ook overheden hebben de neiging om democratie en het recht te passeren in tijden van crisis. En de nieuwe technologieën die worden ingezet om deze crises te beslechten, zoals datatechnologie en algoritmes, zetten de rechtsstaat verder onder druk.

De democratische rechtsstaat heeft bescherming en activering nodig. Hier zetten wij ons permanent voor in. Daarbij is een sterk draagvlak cruciaal. Daarom vinden we het nu extra belangrijk om ook te investeren in initiatieven die de waarden onder de democratische rechtsstaat uitdragen.

Dubbelinterview Journalistieke Driedaagse

Hoe toch dat publiek te bereiken? 'Het internet wordt er niet mooier op'

Tekst: Lisa Peters

Wat moet de journalistiek doen om haar relevantie en zeggingskracht voor het publiek te behouden – of zelfs te herwinnen? Tijdens de Journalistieke Driedaagse beten 23 journalistiek professionals zich vast in dit vraagstuk. Twee deelnemers blikken terug: *NU.nl*-hoofdredacteur Lindsay Mossink en Fabienne Meijer, hoofd journalistieke producten bij *OCCRP*.

'Ik heb al langer de zorg dat er niet meer zo iets is als een gedeelde werkelijkheid. Ik voel daar een grote verantwoordelijkheid voor, zeker als titel met zo'n groot bereik', zegt de hoofdredacteur van *NU.nl*, Lindsay Mossink, op haar werkkamer in het DPG Media-kantoor Mediavaert, met uitzicht op de Johan Cruijff Arena. 'Het is zo belangrijk dat de mensen die nu bij ons binnenkomen, dat blijven doen en niet afhaken. Want het internet wordt er niet mooier op.'

▲ Fabienne Meijer / Foto: Joyce van Doorn

Tegenover haar zit Fabienne Meijer, hoofd journalistieke producten bij het *Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP)*, een medium dat qua artikellengte niet verder van *NU.nl* af kan liggen – 'het zijn taaie stukken van 10.000 woorden op PhD-niveau'. Meijer schrijft sinds kort de nieuwsbrief De Durfredactie, over *product thinking* in de journalistiek, oftewel: goed nadenken over wat mensen écht nodig hebben.

Het thema van de Driedaagse was, kortgezegd, hoe bereik je toch dat publiek? Hoe leeft dat vraagstuk voor jullie?

Fabienne Meijer: 'Bij *OCCRP* bedrijven we supergoede, kritische onderzoeksjournalistiek die niemand leest. Nogal paradoxaal is dat onze oprichter vaak zegt: "Wij zijn er voor het publiek." Wat mij betreft gaat dat niet samen en ik leg dat vaak uit met een metafoor van de specialistische kaaswinkel: we verkopen heel goede kaas en mensen die van kaas houden weten ons te vinden. Maar als wij er voor iedereen willen zijn, moeten we ons realiseren dat niet iedereen kaas lust of elke dag kaas eet. Dan moet je je aanbod verbreden, naar vegan kaas, crackers en wijn bijvoorbeeld.'

Lindsay Mossink: 'Of de kaas goedkoper maken.'

Meijer: 'Wij journalisten vinden ons beroep ontzettend verheven en intrinsiek belangrijk, zelfs als niemand het leest. Maar een kaaswinkel waar niemand komt, is ook niet waardevol. We tikken geen verhaaltjes in het luchtledige, we willen impact hebben. En toch beklijft dat inzicht maar lastig in de dagelijkse deadlinedruk.'

Om maar even in deze analogie te blijven hangen, wat voor winkel run jij, Lindsay?

Mossink: 'Een supermarkt waar je alles kan krijgen. De kracht van *NU.nl* is dat we zo verschrikkelijk dicht bij ons publiek staan en er voor iedereen zijn. Toch herken ik de neiging die jij omschrijft, Fabienne, namelijk een inslag bij sommige journalisten van "wij vertellen de mensen wel even hoe het zit". Die houding signaleer ik soms ook bij ons, ondanks dat we een groot reactieplatform hebben en de dag beginnen met: wat hebben onze bezoekers gisteren gevraagd, besproken en bediscussieerd? Het transformeren van die houding van zenden, is de grootste uitdaging voor de journalistiek.'

Hoe zouden journalisten zich dan moeten opstellen?

Mossink: 'Nederig.'

Meijer: 'Journalisten kunnen nogal arrogant zijn.'

Mossink: 'Het gaat niet om de journalist, het merk of deze redactie – het gaat om het publiek. Dat kan tegenstrijdig zijn. Afgelopen jaren was *NU.nl* best anoniem. Lezers konden niemand noemen die bij ons werkte. We zijn bezig om onze verslaggevers wat meer een gezicht te geven, zodat mensen weten: ik moet bij Matthijs le Loux zijn als ik wil begrijpen wat nou in 's hemelsnaam het verschil

tussen de tactiek van Poetin en Trump is. Daarmee bouw je aan ego's, die hebben óók een functie. Maar je wilt wel dat ze zich nederig opstellen ten opzichte van het publiek.'

Meijer: 'Ik moet denken aan een essay van Julia Angwin waarin ze zich afvraagt waarom mensen contentcreators op sociale media wél vertrouwen, en media-organisaties niet. Media hebben volgens haar een air van "jullie moeten ons vertrouwen, want wij doen dit al tig jaar" en doen geen extra moeite om te laten zien waarom ze te vertrouwen zijn. Die creators beginnen vanaf nul: niemand kent ze – ze leggen constant uit wie ze zijn en waarom ze te vertrouwen zijn. En ze reageren op comments, dat doen de meeste nieuwsorganisaties nog steeds niet.'

Mossink: 'Dat herken ik! Onze beste verslaggevers zijn de mensen die onder hun stukken in gesprek gaan met de lezers. Dan ontstaat er vertrouwen, worden vragen van het publiek beantwoord en leren wij ook beter waar hun behoefte ligt.'

Meijer: 'En niet onbelangrijk: je creëert een community, mensen voelen zich gehoord en gezien. Eigenlijk is je publiek bereiken zó simpel: continu in gesprek blijven.'

▲ Lindsay Mossink / Foto: Lidian van Megen

NU.nl bestond vorig jaar 25 jaar en nodigde voor het eerst lezers uit op de redactie. Welke inzichten bracht dat?

Mossink: 'Dagelijks bezoeken miljoenen mensen NU.nl, maar wie die mensen precies zijn? We hadden geen idee. Totdat we ineens voor een volle zaal vol NU.nl-bezoekers stonden. Het was een ontzettend diverse groep, stuk voor stuk betrokken bij ons werk en met het gevoel dat NU.nl een beetje van hen is. Onze verslaggevers vonden het best spannend om ineens niet meer met anonieme lezers te praten, maar met échte mensen. Dat maakte indruk. Het besef groeide: we moeten écht ons best doen voor jullie.'

Betaalmuur of geen betaalmuur?

Mossink: 'Onder mij geen betaalmuur op NU.nl.'

Meijer: 'Bij OCCRP hebben we 'm ook niet. We krijgen vooral geld van donoren en een paar rijke individuen. Veel uitgevers denken dat mensen alleen voor toegang betalen. Maar er is genoeg content op het web te vinden, en laten we wel wezen, journalistieke media zijn geen Netflix – zo bijzonder is onze inhoud niet. Mensen betalen voor een community en voor hun eigen identiteit, ze vóelen zich een NRC- of AD-lezer.'

Mossink: 'Wij deelden op die bezoekersdag NU.nl-truien uit en iedereen wilde er één. Dat had ik niet verwacht. Met die community heeft NU.nl echt een grote voorsprong.'

Fabienne, na de Driedaagse ben je met je nieuwsbrief De Durfredactie begonnen. In een van die edities ga je in op wat vertrouwen wekt. Wat valt daarin op?

Meijer: 'Er wordt steeds zo gehamerd op meer transparantie voor meer vertrouwen. Voor mijn nieuwsbrief ben ik daarin gedoken en ontdekte ik: mensen zijn bereid te betalen voor journalistiek die voor hen persoonlijk relevant is. Vertrouwen hangt samen met of mensen een medium competent vinden, maar het gaat ook over integriteit: geloof ik dat jij het beste met mij voorhebt? En: onderschrijven wij dezelfde normen en waarden? Vooral op die laatste twee thema's heeft de journalistiek nog veel werk te doen. Transparantie is geen panacee voor vertrouwen.'

Zien jullie nieuwspersonalisering als een manier om beter in te spelen op persoonlijke relevantie?

Meijer: 'Ik ben geen voorstander van mensen met AI in hokjes plaatsen en dan iedereen een eigen feed geven. Personalisering begint met empathie: wat heb jij nodig? En natuurlijk, af en toe moet je ook uitgedaagd worden om iets te lezen waar je niet om gevraagd had. Als een lezer een medium vertrouwt, zal die bereid zijn daarin mee te gaan.'

Mossink: 'Wij personaliseren sinds kort een klein deel van het belangrijkste nieuwsblok op onze voorpagina met een algoritme.'

'Het transformeren van die houding van zenden, is de grootste uitdaging voor de journalistiek.'

- Lindsay Mossink

Hoe wordt erop gereageerd?

Mossink: 'Het kan soms een worsteling zijn. Het is niet wat de redactie wil, een black box waar ze geen invloed op hebben. Ze zijn bang dat mensen belangrijk nieuws missen. Ik ben er naar onze lezers transparant over geweest in mijn blog van de hoofdredactie, en van de 200 reacties was een heel groot deel negatief. "Ik beland zo in een bubbel" en "ik wil zelf de controle hebben", schreven bezoekers.'

Eén vraag is me bijgebleven. Een lezer stelde dat als zij het nieuws bij NU.nl checkt en daarna bij het koffieapparaat met een collega over het nieuws praat, het toch wel zo moet zijn dat ze dan over hetzelfde praten? Want dat is toch onze functie? En dat is ook zo. We willen dat mensen praten over de feiten die wij brengen, en daar dan een mening over vormen.'

Ze is bang de gedeelde werkelijkheid te verliezen?

Mossink: 'Die angst snap ik. Daarom zijn de bovenste acht berichten – en daarmee het belangrijkste nieuws – voor iedereen gelijk. De onderste vijf verschillen van persoon tot persoon. Dit klinkt misschien wat plat, maar mensen klikken er gretig op. We bedienen onze bezoekers er wel mee. De vraag is nu hoe we ook de stukken die men niet vanzelfsprekend zou aanklikken, maar die wél relevant zijn, ertussen kunnen plaatsen.'

Meijer: 'Ik moet denken aan de Deense media-analist Thomas Baekdal die met behulp van ChatGPT een dagelijkse, persoonlijke voorpagina maakte. Wat bleek? De gasprijzen in Denemarken stonden er vaak tussen, want dat was relevant voor hem, terwijl alle media-organisaties vooral Trump op de cover hadden. Dat is best een interessante denkoefening: AI als tool om relevantie bloot te leggen. Het gaat niet alleen om waar je eerder op hebt geklikt, maar ook om: waar kun je wat mee?'

Fabienne, tijdens de Driedaagse parafraseerde jij jouw oud-Stanfordprofessor, die zei: 'Journalism is a market failure.' Waarom is dat je zo bijgebleven?

Meijer: 'Omdat het me deed inzien dat de markt nooit genoeg zal betalen voor de journalistiek, ook al levert het nog zoveel waarde op voor de samenleving. Journalistiek is een publiek goed, net als een snelweg of een lantaarnpaal: het is belangrijk dat het er is en niemand heeft het exclusieve gebruik ervan. Daarnaast levert goede journalistiek de samenleving meer op dan dat de producent ervoor terugkrijgt. We ontkomen er niet aan dat partijen buiten de markt – een overheid of fondsen – nodig zijn.'

Mossink: 'Mag ik daar wat aan toevoegen? Mijn collega Tim had ontdekt dat er Russische propaganda te zien was op de televisiezender BabyTV. Dat is vervolgens van de zender af gehaald, waardoor de samenleving een stukje beter is geworden. Maar betalen wij Tim daarvan? Nee. Die betalen we – ook al staat er bij ons een dikke grote muur tussen de redactie en de salesafdeling – met een advertentie van de Albert Heijn. Zo kan het ook.'

**“Ik beland zo in een bubbel” en
“ik wil zelf de controle hebben”,
schreven bezoekers'**

- Lindsay Mossink

2

Financieren

Aandeelhouderschap

Stichting Democratie en Media had in 2024 preferente aandelen in DPG Media (14,27 procent) en *De Correspondent* B.V. (10 procent). Bij beide heeft SDM een prioriteitsaandeel. De hieraan verbonden rechten zijn primair ideëel van aard en beogen de bescherming van de continuïteit van de dagbladen van het voormalige PCM (nu DPG Media, te weten: *Trouw* en *de Volkskrant*) en van journalistiek platform *De Correspondent*. **SDM is, met andere woorden, een ideëel gedreven aandeelhouder.** SDM profiteert niet financieel van eventuele groei of waardevermeerdering van DPG Media, omdat de aandelenprijs statutair is vastgelegd. SDM ontvangt ook geen dividend. Daarom is er geen financieel belang bij de activiteiten of prestaties van het bedrijf. Er is bij beide mediabedrijven uitdrukkelijk geen sprake van invloed op de journalistieke inhoud of in juridische zin op het zakelijke en financiële beleid.

Vanuit onze rol als constructief-kritische aandeelhouder stellen wij bij aandeelhoudersvergaderingen regelmatig vragen die gaan over bedrijfsvoering, strategie en verantwoording. Daarbij komen onderwerpen aan bod als journalistieke onafhankelijkheid, pluriformiteit en kwaliteit, de positionering en identiteit van de journalistieke titels en het voorgenomen beleid op bijvoorbeeld data en privacy, sociale veiligheid, diversiteit en inclusie, duurzaamheid en de positie van freelancers. Ook brengt de stichting ontwikkelingen ter sprake die relevant zijn voor de journalistieke sector.

Onze aandeelhoudersrol stond in 2024 in het teken van de voorgenomen overname van RTL Nederland door DPG Media. Wij zien het als een grote verantwoordelijkheid om goed geïnformeerd en vanuit het algemeen democratisch belang gedacht onze positie te bepalen. In augustus 2024 hebben we DPG Media laten weten dat we instemmen met de voorgenomen overname, op voorwaarde dat er wordt voldaan aan essentiële waarborgen voor de onafhankelijkheid en continuïteit van de journalistieke titels, nu en in de toekomst. Onze positie lichtten we toe in een position paper dat we in januari 2025 deelden met de Autoriteit Consument en Markt, en in een opiniestuk in *NRC*.

Leningen

SDM heeft in 2024 een langlopende lening uitstaan aan het Media Development Investment Fund (MDIF), aan wie we sinds 2015 ook een structurele bijdrage doen voor organisatiekosten. Het MDIF is een investeringsfonds dat betaalbare vormen van financiering en technische steun verstrekt aan onafhankelijke mediabedrijven in landen waar persvrijheid onder druk staat. Het MDIF en SDM werken al sinds 2005 nauw samen.

Grants

Een groot deel van het werk van Stichting Democratie en Media bestond ook in 2024 uit het verlenen van grants via Fonds Democratie en Media.

De grants van Fonds Democratie en Media werden verleend op drie gebieden: **Daadkrachtige Democratie, Weerbare Rechtsstaat** (inclusief historisch bewustzijn) en **Toekomstbestendige Journalistiek**. In hoofdzaak gaat Fonds Democratie en Media zelf proactief op zoek naar de te steunen initiatieven. Het team is doorlopend in gesprek met partijen die opereren op de terreinen waar Fonds Democratie en Media actief op is.

Daarnaast is Fonds Democratie en Media laagdrempelig bereikbaar. Daarvoor is het ideeënformulier: via een online formulier kunnen ideeën die aansluiten bij de missie van SDM worden ingediend. Wanneer een idee positief wordt beoordeeld kan een financieringsaanvraag worden ingediend.

Beoordelingsproces

Projectgrants

Het hele jaar door konden, op uitnodiging, projectaanvragen worden ingediend. Er gold op voorhand geen maximumbedrag voor een aanvraag. Projectaanvragen konden een looptijd van een jaar of korter hebben, of meerjarig zijn.

Nadat een project onder de aandacht van het team kwam, maakten twee medewerkers een eerste inschatting of er een reële mogelijkheid was dat SDM het project zou steunen. De belangrijkste voorwaarde daarvoor was of de inhoud van het project aansloot bij de strategische focusgebieden van SDM zoals die op de website

zijn gecommuniceerd. Op welke wijze het project onder de aandacht van SDM was gekomen, had uiteraard geen invloed op deze beoordeling.

Als er een reële mogelijkheid tot ondersteuning was, begonnen we met de verkenning van het project. Indien nodig vroegen we schriftelijk of telefonisch extra informatie op. Op het moment dat we een goed beeld hadden van het project, vond er een eerste gesprek plaats. Op basis daarvan maakten we de keuze de partij al dan niet uit te nodigen een aanvraag in te dienen.

Een ingediende aanvraag werd beoordeeld door een medewerker van SDM en in sommige gevallen een gastadviseur. Naast deskresearch en het stellen van aanvullende vragen, wonnen we regelmatig advies in bij onafhankelijke experts. Naast de inhoudelijke aansluiting en de haalbaarheid van het project, was een belangrijk criterium of het project vernieuwend, innovatief of aanjagend was. Op basis hiervan schreef een medewerker een beoordeling en advies, dat vervolgens werd afgestemd met een collega, om zo het vierogenprincipe te waarborgen. Het definitieve advies moest worden goedgekeurd door de directeur-bestuurder of het programmahoofd.

Institutionele grants

In 2024 verleende SDM naast projectgrants ook institutionele grants. Aanvragen voor zo'n grant konden slechts op uitnodiging van SDM worden ingediend, omdat de ruimte voor institutionele steun beperkt was en we deze steun slechts verleenden aan organisaties van wie we het werk in het verleden al hadden gesteund. Een uitnodiging tot een aanvraag deden we daarom alleen wanneer er ruimte was voor nieuwe partijen binnen het betreffende focusgebied van SDM. Het beoordelingsproces bij een institutionele aanvraag was vergelijkbaar met het proces bij een projectaanvraag, met het belangrijke verschil dat er doorgaans meerdere keren contact was met de aanvragende partij gedurende het proces.

Daarnaast hebben we bij de beoordeling van institutionele grants gelet op de bestendigheid van de organisatie(structuur), de groeipotentie van de impact die de organisatie de komende jaren kan hebben, en de mogelijkheid op termijn andere geldstromen dan donaties te verwerven om zelfstandig te kunnen bestaan. Institutionele steun verstrekten we in de regel voor drie jaar. Wanneer

we overgingen tot een toekenning, was er een nauwe samenwerking tussen de medewerker en de aanvragende partij en werd onderzocht hoe SDM eraan kan bijdragen dat de organisatie het eigen potentieel realiseert en mogelijke valkuilen kan vermijden.

Monitoring en evaluatie

Bij toekenning van een grant sprak SDM altijd met de aanvrager af dat er na afloop van de toekenningsperiode een inhoudelijke en financiële rapportage zou worden gestuurd. Hierin staat beschreven of de voorgenomen doelen uit het plan behaald zijn. Bij grotere toekenningen en meerjarige steun werd ook tussentijds contact gezocht om te monitoren hoe het initiatief verliep.

Feedback en klachten

In tegenstelling tot publieke instellingen die de taak hebben overheidsmiddelen te verdelen, zijn particuliere fondsen als SDM niet onderworpen aan rechtsbescherming middels het stelsel van de Algemene wet bestuursrecht. Er kan dan ook geen sprake zijn van aanspraak op een gift van SDM of op heroverweging van een genomen besluit. Omdat SDM veel belang hecht aan zorgvuldige besluitvorming, en feedback hiervoor onmisbaar is, stelt SDM zich beschikbaar voor vragen en klachten. SDM heeft daarom in 2024 de gedragscode voor haar medewerkers op de website geplaatst met daarin o.a. informatie over de klachtenprocedure voor externen.

Belangenvermenging

Het Nederlandse maatschappelijk middenveld is relatief klein. Daarbij vindt SDM het belangrijk om juist maatschappelijk betrokken en actieve mensen in te zetten bij het beoordelen van financieringsaanvragen. Daarom kan het voorkomen dat iemand die bij of voor SDM werkt, op persoonlijke titel betrokken is bij een project dat in aanmerking komt voor financiering, of iemand binnen een aangemeld project goed kent. Het beleid van SDM vraagt dat deze persoon dit vooraf meldt en zich verder onthoudt van het beoordelingsproces. Wanneer de directeur-bestuurder op enige wijze persoonlijk betrokken is bij een aanvraag, wordt het uiteindelijke besluit tot financiering voorgelegd aan de raad van toezicht.

Toekenningen in cijfers

In totaal zijn er in 2024 33 toekenningen gedaan. Samen met de 29 toekenningen uit eerdere jaren

die werden gefinancierd uit het budget van 2024, telt dit op tot een bedrag van 2.364.131,26 euro. Hiervan is 41 procent projectsteun en 59 procent organisatiesteun. Deze verdeling, waarbij er een lichte nadruk ligt op organisatiesteun, past bij het streven van SDM om impact te maken op de lange termijn en daarnaast aanzienlijke ruimte te behouden om te experimenteren met innovatieve projecten. Onderdeel hiervan is een donatie van 500.000 dollar (465.931,12 euro) aan het Media Development Investment Fund, dat op professionele wijze investeert in onafhankelijke media in landen waar persvrijheid onder druk staat.

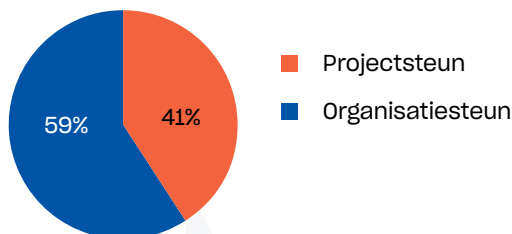
SDM wil het budget bij benadering gelijk verdelen over de drie focusgebieden. In totaal ging 34 procent van de totale financiering, dus projectsteun én organisatiesteun, naar initiatieven die vallen binnen het focusgebied Daadkrachtige Democratie. De pijlers Weerbare Rechtsstaat en Toekomstbestendige Journalistiek ontvingen ieder 33 procent van het totale budget.

Wanneer een onderscheid wordt gemaakt tussen project- en organisatiesteun, blijkt dat projecten onder de pijler Toekomstbestendige Journalistiek bijna de helft van het totale grantsbudget beslaan (47 procent), terwijl projecten onder Daadkrachtige Democratie 20 procent ontvingen. Bij het totaal van institutionele financiering geldt juist het tegenovergestelde; 18 procent ging naar organisaties voor een Toekomstbestendige Journalistiek en 50 procent kwam het focusgebied Daadkrachtige Democratie ten goede.

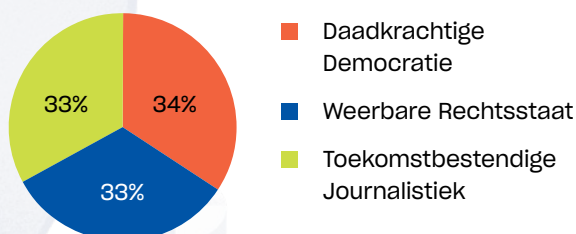
Waar meer dan de helft van de toekenningen in 2023 onder de 20.000 euro lag, was dat in 2024 slechts 26 procent. Dit komt doordat het aantal gesteunde initiatieven lager was dan een jaar eerder, waardoor het gemiddelde toegekende bedrag hoger lag: 54 procent van de grantees ontving tussen de 20.000 euro en 50.000 euro. 20 procent kreeg 50.000 euro of meer. Het gemiddelde toekenningbedrag in 2024 was 31.118,04 euro.

Naast de reguliere toekenningen heeft SDM in 2024 ook een bedrag van 142.996,67 euro uitgegeven aan organisatieversterking. Dit is alle financiële steun gericht op het versterken van een organisatie of het veld, zoals projecten gericht op samenwerking of het mogelijk maken van psychologische hulp aan specifieke grantees.

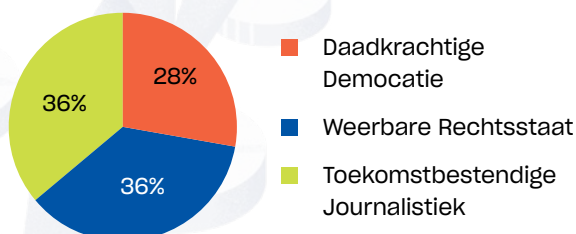
Budget toegekend per type steun

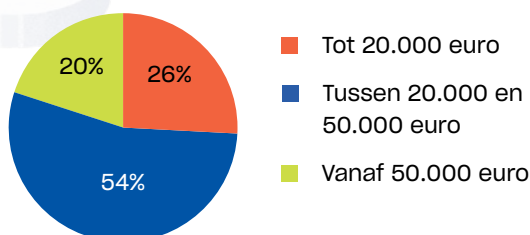
Budget toegekend per focusgebied

Aantal grantees (institutioneel) per focusgebied

Omvang steun per grant

▲ Steun vanuit Fonds Democratie en Media

Prijswinnend fotoproject Çiğdem Yüksel

Een visueel archief van de eerste generatie vrouwen uit Turkije: 'Je moest eens weten'

Foto's: Çiğdem Yüksel

Fotograaf Çiğdem Yüksel miste in archieven gelaagde beelden over de ervaringen van vrouwen uit haar oma's generatie. Met welke dromen kwamen ze naar Nederland? Hoe was het leven hier? Daarom dook ze met tientallen Turkse vrouwen van de eerste generatie in hun oude fotoalbums.

Het resultaat is het prijswinnende fotoproject *'Bir bilsen... Je moest eens weten...'*. Veel Turkse vrouwen die vanaf eind jaren zestig naar Nederland kwamen, beginnen met die woorden hun levensverhaal als Çiğdem Yüksel hen opzoekt.

'Als we ons visuele erfgoed niet snel aanvullen, blijft deze geschiedenis onzichtbaar.'

- Çiğdem Yüksel

'De leeuwendochter van chef Ali. Zo noemden de vrienden van mijn vader me. Ik reed in grote auto's, droeg leren jacks en ik vocht. Zoals die keer in het Schiedamse Passage Theater waar een Turkse film draaide. Een jongen had iets onbeschofts gezegd over de vrouwen in de zaal. Ik pakte hem vast, duwde hem tegen de deur en gaf hem een vuistslag op zijn mond – bam!' Aan het woord is Iclal, die als 15-jarige met haar ouders, broertje en zusje naar Nederland kwam.

Yüksel stuit op talloze verhalen zoals die van 'leeuwendochter' Iclal, vrouwenrechtenactivist Maviye, en Selvet, die drie shifts per dag werkte en daardoor haar kinderen nauwelijks zag. Het boek *Je moest eens weten. De eerste generatie vrouwen uit Turkije in Nederland* en de gelijknamige tentoonstelling, die tot stand kwam met steun van Stichting Democratie en Media, haalt de verhalen van deze vrouwen naar boven. Door middel van interviews, foto's uit familiealbums en nieuwe portretten van de vrouwen, die nu tussen de zestig en tachtig jaar zijn, krijgen ze een blijvende plek in de Nederlandse geschiedenis.

Ze vertellen over de pijn van migratie, heimwee, verdwaald raken en je weg vinden. Werken, zorgen voor de kinderen, de taal leren. Liefde en ongelukkige huwelijken. Beknot zijn als vrouw en emancipatie. Hun bijdrage aan de Nederlandse economie als fabrieksarbeider of schoonmaker, en hun strijd voor vrijheid en gelijke rechten. Hun verhalen zijn divers, gelaagd, dubbelzinnig, zoals elke menselijke ervaring is.

'Ik beseft hoezeer ik beelden mis die recht doen aan het verhaal van de eerste generatie vrouwen uit Turkije, zoals mijn oma,' vertelt Yüksel. 'Een archief dat representatief is, waar mijn generatie en de generaties erna terecht kunnen om te zien wie deze vrouwen waren en om te begrijpen waar ons verhaal in Nederland begonnen is. Als we ons visuele erfgoed niet snel aanvullen, blijft deze geschiedenis onzichtbaar. Deze vrouwen zijn op leeftijd, de tijd dringt.'

Het boek *Je moest eens weten. De eerste generatie vrouwen uit Turkije in Nederland* is verkrijgbaar via nai010 Uitgevers. Het project is een productie van Prospektor.

Iclal Sürmeli

'Ik beet me echt vast, kreeg dingen voor elkaar. Mijn vader vertrouwde altijd op mij. Tegelijk was hij erg streng en heeft hij me veel ontzegd. Ik wilde dolgraag naar school, doorleren, me ontwikkelen. Maar hij verbood me dat te doen. Dat was niet voor meisjes, vond hij. Ik leerde later Nederlands van mijn collega's in de pindakaasfabriek. Ik kan nu heel goed lezen, maar niet zo goed schrijven.

Nadat ik mijn autorijbewijs had gehaald, zei mijn vader, die toen longkanker had: "Bid dat ik niet overlijdt, want dan betaal ik jouw motorrijbewijs." Ik heb een motorobsessie. Bij ons in Urfa had je oom Hüseyin. Dit was de motor van zijn broertje. Daar heb ik deze foto laten maken. Ik had al handschoenen, een motorjas, een strakke spijkerbroek en laarzen gekocht. Mijn vader overleed toen hij 38 jaar was; God hebbe zijn ziel. Ik heb nooit lessen gevolgd. Elke keer als ik een motor zie, voel ik pijn in mijn borst.'

Tekst: Hizir Cengiz

▲ Şanlıurfa, 1977. Iclal met nichtje Güzide op de motor van haar oom tijdens een zomervakantie.

▲ Schiedam, 1976. Iclal aan de telefoon in haar woonkamer.

A close-up portrait of Maviye Karaman, a woman with short, wavy, reddish-brown hair and bangs. She is looking directly at the camera with a slight smile. She is wearing a blue, textured knit sweater. The background is dark and out of focus.

Maviye Karaman

'We gingen 's avonds langs de deuren. We wisten waar de immigranten woonden: in Amsterdam meestal in Oost en in De Pijp. Daar waren toen geen mooie huizen zoals nu. We belden aan waar een Turkse achternaam bij de bel stond en vroegen of we binnen mochten komen. De mensen waren toen nog erg conservatief, dus we vroegen aan de mannen of hun vrouwen mochten deelnemen aan onze cursussen en voorlichtingen. Deur na deur, zo ging dat toen. Wat een motivatie hadden we, mijn vriendinnen en ik. We brachten kranten uit en hadden een koor. We gingen de straat op tegen de neutronbom. En we protesteerden toen al tegen de politieke visie op abortus. Ik heb in die tijd ook veel gereisd. Van Nairobi tot Moskou bepleitte ik de vrouwenzaak op conferenties en bijeenkomsten.

Ik ben blij dat ik heb gestreden voor gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid en dat ik op die manier dus ook politiek betrokken ben geraakt. Want het leven is politiek. Alles is politiek. De gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen bestaat op dit moment nergens. In geen enkel land. Vrouwen worden onderdrukt door mannen, door regeringen, door de wet. Maar ik ben nog steeds hoopvol. Ooit zal er gelijkwaardigheid zijn.'

Tekst: Hizir Cengiz

▲ Amsterdam, 1975. De oprichtingsfoto van de HTKB. Maviye (middenachter) met de vrouwen uit het bestuur van HTKB.

▲ Amsterdam, 1981. Maviye (middenachter) op een demonstratie tegen kruisraketten.
/ Foto: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis

Selvet Şükür

'Ik kan me nog herinneren wat mijn man droeg toen ik hem voor het eerst zag. Aan zijn kleding te zien leek hij net een bouwvakker. Maar later vertelde hij dat hij in Nederland woonde en zich bij de Bijenkorf liet kleden. Mijn moeder stelde me gerust en zei: "Lieverd, een goede man ziet er soms uit als een zak meel. Hij zorgt voor brood op de plank en voor jou, dat is genoeg." Het ging in die tijd nog niet zo om schoonheid, al was hij wel knap hoor! Kijk maar naar de foto's. Na een jaar zijn mijn man en ik in Turkije getrouwd. Een week na de bruiloft vloog ik met hem mee naar Amsterdam.

Ik ging 's ochtends de deur uit op weg naar een bank op de Dam. In de middag poetste ik twee scholen en 's avonds nog het Stedelijk Museum. Voor mijn kinderen waren de weekenden een feest, dan maakte ik een uitgebreid ontbijt. Doordeweeks was ik er niet. Dat gevoel van je kinderen wakker maken, aankleden, hun haren kammen en hen samen aan de hand naar school brengen, heb ik niet gekend. Daar zit ik nog steeds mee. Nu ik erover praat word ik bedroefd. Maar godzijdank, mijn kinderen zijn goede mensen geworden. Daar hebben mijn man en ik het allemaal voor gedaan. Dit alles klinkt misschien zwaar. En nee, het is niet makkelijk geweest. Maar ik ben goedlachs, altijd al geweest.'

Tekst: Hizir Cengiz

▲ Amsterdam, rond 1982. Selvet op de Vespuccimarkt in De Baarsjes.

▲ Lisse, 1974. Selvet en haar man aan het wandelen tussen de tulpen in de Keukenhof. Hier is ze zwanger van hun eerste kindje.

▲ Turkije, 1972. Een portret van Selvet.

▲ Amsterdam, 1973. Selvet poseert voor het station Amsterdam Centraal, kort na haar aankomst in Nederland.

3

Historisch bewustzijn

80 jaar SDM

In 2024 bestond Stichting Democratie en Media tachtig jaar. Op 8 september 1944 werd Stichting Het Parool in het leven geroepen door de oprichters van de illegale verzetskrant *Het Parool*, om de krant ook na de oorlog te kunnen voortzetten. SDM is hiervan de rechtsopvolger.

In die 80 jaar veranderden we niet alleen van naam. Ook evolueerden we van media-eigenaar zonder winstoogmerk van één krant, *Het Parool*, naar eigenaar van een uitgeverijconcern en financieel ondersteuner van journalistiek. Later groeiden we van minderheidsaandeelhouder met een gesloten subsidiecommissie uit tot een proactief, strategisch fonds dat zijn positie als aandeelhouder volop benut.

Welke gedaante SDM ook aannam door de jaren, ze probeerde altijd te handelen in de geest van haar oprichters. We denken vaak aan deze mensen, die hun leven in de waagschaal legden voor onze vrijheid. Hoe zouden zij naar de huidige tijd kijken? Welke hedendaagse invulling zouden zij geven aan hun statuten? De nagedachtenis aan de oorlogsgeschiedenis leert ons tot op de dag van vandaag dat een democratische rechtsstaat en een vrije, pluriforme pers nooit vanzelfsprekend zijn en altijd verdedigd moeten worden.

Ter gelegenheid van onze tachtigste verjaardag digitaliseerden we drie oude videobanden met interviews met de mensen die vanaf het eerste uur betrokken waren bij het illegale *Parool*. Kijk via de QR-codes naar oprichters Wim van Norden en Frans Goedhart en koerierster Nel Blog.

Frans Goedhart

Onder het pseudoniem Pieter 't Hoen schreef Frans Goedhart vanaf juli 1940 een nieuwsbrief waarin hij de lezer opriep om niet samen te werken met de Duitsers, die in mei dat jaar Nederland waren binnengevallen. Het was de voorloper van verzetskrant *Het Parool*, die op 10 februari 1941 voor het eerst verscheen.

‘Ik zei tegen hem: “We moeten ontsnappen, joh. Anders ziet het er slecht voor ons uit.”’

- Frans Goedhart

In 1942 werd Goedhart gevangengenomen toen hij met andere Paroolredacteurs naar Engeland probeerde te vluchten, waarna hij lang vastzat in de gevangenis en Kamp Vught. In augustus 1943 wist hij tot ieders verbazing te ontsnappen uit Kamp Vught. In deze video vertelt Goedhart over zijn uitbraak. ‘Ik zei tegen hem: “We moeten ontsnappen, joh. Anders ziet het er slecht voor ons uit.”’ En dat lukte hem, met dank aan een bewaker die hem goedgezind was.

Goedhart hervatte daarna zijn werkzaamheden voor *Het Parool* en bleef tot 1955 redacteur en voorzitter van de stichting.

Nel Blog

Nel Blog werkte als koerierster voor *Het Parool*. Op een fiets met houten banden legde zij vanuit Amsterdam tientallen kilometers af naar plaatsen als Bussum en Zaandam. Zelfs in de koude hongerwinter van 1944 reed ze stad en land af tot haar vingers er bijna afvroren. Blog deed iedere tocht andere kleding aan, zodat het de Duitsers niet op zou vallen dat ze telkens weer datzelfde stuk zou fietsen.

‘Je dacht iets bij mensen te brengen wat ze nodig hadden.’

- Nel Blog

In deze video vertelt ze: ‘Als ik er nu over nadenk dan denk ik weleens: wat heb je toch allemaal moeten doen?’ Toch had haar gedrevenheid de overhand: ‘Je dacht iets bij de mensen te brengen wat ze nodig hadden. Mensen konden niet meer naar de radio luisteren. Zo kregen ze toch iets mee over wat er gebeurde.’

Na de bevrijding bleef Blog werkzaam bij *Het Parool*.

Wim van Norden

Als jonge twintiger raakte Wim van Norden betrokken bij *Het Parool* toen de verzetskrant op zoek was naar een schaduwredactie die de leiding kon overnemen als de normale redactie werd opgepakt.

In deze video vertelt Van Norden hoe hij een nacht lang ‘zoekend, tastend’ praat met zijn nieuwe collega’s Kees de Groot en Jan Meijer. ‘Niet over de vraag of je in staat bent om honderd kilo kranten te vervoeren, maar over de vraag: wat vind je van de oorlog? Hoe sta je tegenover voortzetting daarvan?’

‘Het waren dagenlange zittingen over wat je de Nederlanders via de krant moest zeggen.’

- Wim van Norden

iteindelijk raakten Van Norden en zijn mederedacteuren ‘helemaal in de leiding betrokken’. Tijdens dagenlange redactievergaderingen werd de inhoud van de krant vastgesteld. ‘Over de politieke ontwikkelingen, de gebeurtenissen in Nederland, de houding die je daartegenover moest aannemen en wat je de Nederlanders via de krant moest zeggen.’

Na de oorlog werd Van Norden directeur van *Het Parool*.

5-februariherdenking

Op 5 februari staat Stichting Democratie en Media jaarlijks stil bij de medewerkers van het illegale *Parool* die in de Tweede Wereldoorlog zijn gefusilleerd of vermoord, of in een concentratiekamp of gevangenis terechtkwamen. Familieleden herdenken de omgekomen drukkers, verspreiders en redacteurs op de Algemene Begraafplaats in Zandvoort en de Eerebegraafplaats in Overveen.

Bij het eerste Paroolproces, dat plaatsvond tussen 12 en 19 december 1942, stonden 23 mannen terecht. De Duitse politie had hen in de loop van het voorafgaande anderhalf jaar gearresteerd en vastgezet vanwege het produceren en verspreiden van het toentertijd illegale *Parool*. Dertien van hen werden op 5 februari 1943 gefusilleerd op de Leusderheide. Zes mannen werden naar concentratiekampen gestuurd, drie van hen overleefden dit niet en drie kregen een levenslange tuchthuisstraf van wie één persoon wist te ontkomen.

Na de bevrijding leefde in verzetskringen het voornemen om voor deze 'vaderlandsche helden' een begraafplaats in te richten. Dat zou de Eerebegraafplaats in Overveen worden, waar in totaal 373 verzetsstrijders liggen. Ook twaalf van de Paroolmedewerkers die op 5 februari 1943 op de Leusderheide werden gefusilleerd, zijn daar opnieuw begraven. Wim Gertenbach is begraven in een familiegraf in Zandvoort.

In 2024 stond Stichting Democratie en Media samen met nabestaanden, geïnteresseerden en Paroolmedewerkers voor de 78e maal stil bij de oorlogsslachtoffers tijdens de 5-februariherdenking. Aanwezigen legden bloemen op de gedenkstenen van medewerkers van het illegale *Parool*, waarna twee minuten stilte werd gehouden en de vlag werd gehesen. Na de herdenking kwamen de aanwezigen samen in Vanouds het Dorpshuys in Bloemendaal voor een lunch. Er was een muzikaal intermezzo door cellist Fred Pot en pianist Hans Erik Dijkstra en Annemiek Lely vertelde over haar podcastserie 'In Verzet'.

▲ Foto: 5-februariherdenking / Foto: Ot van Daalen

▲ 5-februariherdenking / Foto: Eva Plevier

80 jaar SDM: een krant als verzet

Alles voor het vrije woord

Tekst: Jos Sinnema

‘Niet buigen, niet bukken, niet samenwerken met den vijand!’ Met die woorden riep Frans Goedhart op 25 juli 1940 op tot verzet tegen de Duitse bezetter. Als beroepsjournalist, doordrongen van de betekenis van het vrije woord, kon hij niet anders dan de pen als wapen oppakken. De journalisten met wie hij het illegale *Parool* begon, voelden dit net zo. Dat de meeste andere journalisten, redacteuren en dagbladeigenaren met de vijand meebogen, vonden zij verbijsterend.

Goedhart deed de oproep tot verzet in de eerste editie van de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, de door hem opgerichte verzetskrant die geldt als voorloper van het illegale *Parool*. De nieuwsbrief behoort tot de vroegste van de circa 1300 illegale bladen¹ die in bezet Nederland zijn verschenen. Goedhart zag al snel dat de bezetter Nederland wilde nazificeren en dat veel Nederlanders geneigd waren om zich aan te passen en concessies te doen. Dat gold voor ondernemers, burgemeesters, ambtenaren en medewerkers van politie en justitie, maar evengoed voor de dagbladpers. Terwijl die voor de Duitse inval toch juist sterk had gehamerd op ‘geestelijke vrijheid en de noodzakelijkheid van vrijheid van drukpers.’²

▲ Frans Goedhart / Foto Beeldbank W02 NIOD

‘Ter wille van het rendement van het in hun ondernemingen gestoken kapitaal verkopen zij onze nationale eer’

Volgens Goedhart werkte de Nederlandse dagbladpers ‘loyaal’ met de indringer samen, wat niets anders betekende dan dat zij ‘met pak en zak’ naar de vijand was overgelopen. ‘Voor de vroeger nagestreefde objectieve waarheid is de *Deutsche Wahrheit* in de plaats getreden’, stelde hij bitter vast. ‘De Nederlandse krantenbezitters hebben zich uit angst, lafheid en winzucht in dienst van de vijand gesteld en er zijn slechts weinig journalisten geweest die geweigerd hebben het schandelijke voorbeeld van hun meesters te volgen.’³

Geen houvast meer

In zijn nieuwsbrief liet Goedhart de lezer zien hoe de Duitsers de Nederlandse dagbladpers in hun greep kregen. Vijf dagen na de Nederlandse capitulatie werd persbureau ANP al onder toezicht gesteld. In september 1940 trad de voltallige Nederlandse Journalistenkring toe tot het pro-Duitse Verbond van Nederlandse Journalisten en gaandeweg kregen alle grote dagbladen een NSB’er of pro-Duitser als hoofdredacteur. De kranten schreven volgzzaam over de Führer in plaats van de Duitse Führer en gaven toespraken van de Duitse politieke en militaire leiders uitvoerig en kritiekloos weer. Hun portretten werden groot afgedrukt, voorzien van ‘vleiende en soms zelfs kruiperige bijschriften’.⁴ De dagbladpers liep aan de leiband van de bezetter, constateerde Goedhart. En dat terwijl de circa zeventig landelijke en regionale kranten in Nederland tot dan toe dé nieuwsbron en hét orgaan voor de publieke meningsvorming waren. Radio stond nog in de kinderschoenen en het nieuws en het commentaar bij het nieuws in de krant gold voor veel mensen als hun houvast, hun anker. Helemaal in onzekere tijden.

1 Winkel, Lydia E., *De ondergrondse pers 1940-1945*. Veen, 1989.

2 *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, 9 september 1940.

3 Ibidem.

4 Ibidem.

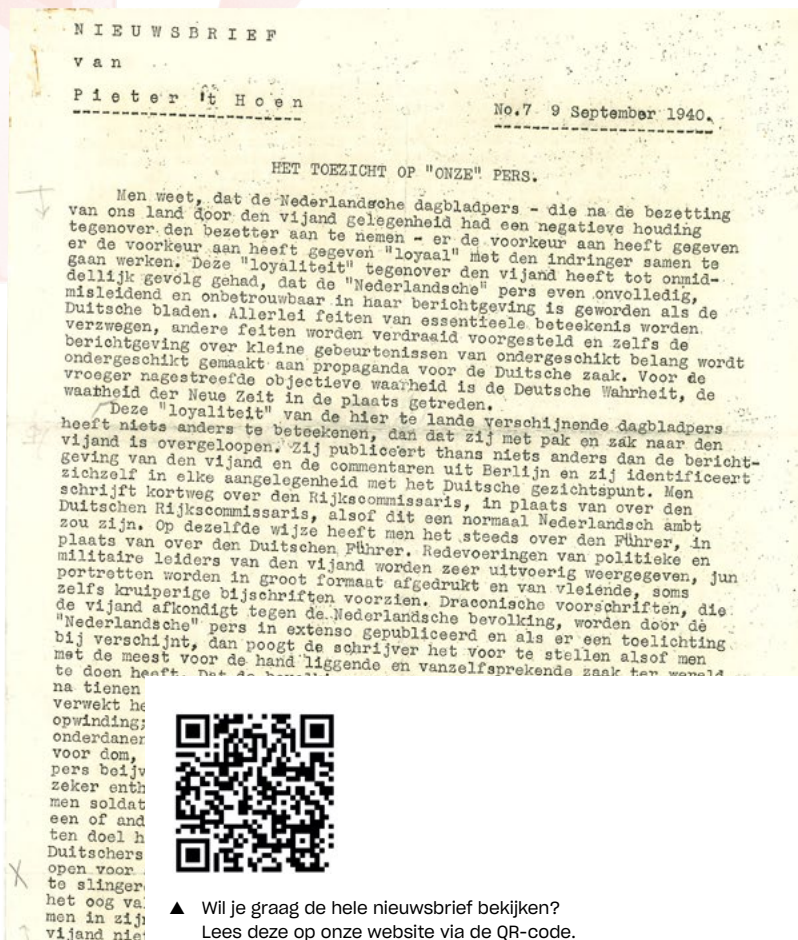
▲ Gelijkgeschakeld / Foto: Atlas Van Stolk, Rotterdam

Inzicht en morele steun

Toen op 10 februari 1941 *Het Parool* als voortzetting van de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen* verscheen, was het Goedhart gelukt de redactie uit te breiden met andere ervaren journalisten. Met de onafhankelijke socialistische verzetskrant boden zij tegenwicht aan de door de Duitsers gecensureerde 'leugenpers' en gaven zij inzicht in de ware bedoelingen van de bezetter. *Het Parool* liet zien wat de juiste houding tegenover de bezetter was en maakte duidelijk op welke manieren je je kon verzetten. De krant bood de lezer morele steun en hield op de meest donkere en uitzichtloze momenten in de oorlog de moed erin. 'Hoe welkom was het geklepper van de brievenbus dat de komst van mijn Parooltjes aankondigde', schreef een Paroolverspreider kort na de oorlog. 'Eerst zelf lezen wat voor nieuws er was en dan vlug weg om een tiental andere hunkerende Hagenaars hun dagelijkse "Parool-stimulans" toe te dienen.'⁵

Niet moediger dan anderen

Tijdens de bezetting ontwikkelde *Het Parool* zich tot een toonaangevende en graag gelezen verzetskrant,⁶ wat vooral te danken was aan de redactieleden. Als doorgewinterde journalisten beschikten zij over veel kennis van zaken, een uitstekend netwerk en een goede pen. De artikelen waren vlot geschreven, de betogen waren helder en de duiding van het nieuws was scherp. Verreweg de meeste andere verzetskranten ontbeerden deze professionele inbreng, want journalisten bleken, zoals Goedhart al vroeg constateerde, inderdaad niet moediger dan de gemiddelde Nederlander. Journalist Gerard Mulder becijferde in 1990 dat van de circa tweeduizend beroepsjournalisten die Nederland in 1940 telde, niet meer dan ruim één procent in de bezettingsjaren iets deed voor een verzetskrant.⁷ Wie waren de weinigen die dit waagden?

▲ Wil je graag de hele nieuwsbrief bekijken?
Lees deze op onze website via de QR-code.

Tegendraads en activistisch

Journalisten die al vroeg tijdens de bezetting tegen de Duitsers in het geweer kwamen, combineerden volgens Mulder vaak 'een sombere kijk op de Duitse bezetter' met een 'onvermogen om ergens genoeg mee te nemen'.⁵ Vaak hadden ze een 'tegendraads' karakter, een eigenschap die Frans Goedhart als geen ander typeert. Goedhart, die in 1931 lid werd van de Communistische Partij Holland en voor het partijblad *De Tribune* schreef, werd in 1934 alweer uit de partij gegooid. Hij was te kritisch en niet loyaal genoeg aan de partijlijn. Goedhart ging schrijven voor de Belgische socialistische krant *Vooruit* en waarschuwde daarin stevast voor de gevaren van het nazisme. In Amsterdam, waar vanaf 1933 veel Joden uit nazi-Duitsland naartoe vluchtten, raakte hij betrokken bij de SJR, een organisatie die Joodse jongeren fysiek en geestelijk weerbaar maakte. Er werden lessen in zelfverdediging gegeven. Frans ontpopte zich steeds meer als een onafhankelijk denkend socialist. Iemand die sterk dacht in termen van goed en kwaad en wars was van compromissen. Iemand die, toen de Duitse bezetting een feit was, niet anders kón dan in verzet komen.

De andere journalisten in de Paroolredactie waren minder fel en rechtlijnig dan Goedhart, maar minstens zo geëngageerd. Ook zij waren zonder uitzondering al ruim voor de bezetting actief in organisaties tegen het nazisme. Dat gold bijvoorbeeld voor Maurits Kann, die eigenaar was van weekblad *De Groene Amsterdammer* en in 1938 lid werd van het Comité van Waakzaamheid, dat waarschuwde voor de gevaren van het nazisme. Naast een opinieblad voor jonge hervormingsgezinde liberalen werd *De Groene* onder Kanns invloed ook een spreekbuis voor antifascisten. De jonge journalist Wim van Norden, die iets later in de oorlog in de Paroolredactie kwam en na de bevrijding directeur van het legale *Parool* werd, zat in zijn studententijd al bij het antifascistische Arbeiders-Schrijverscollectief Link Richten. Ook zij aarzelden geen moment om onder de Duitse bezetting in verzet te komen.

Hoe de persvrijheid te bewaken?

Naarmate de oorlog voortduurde, groeide in de illegale pers het besef dat de persvrijheid niet alleen door de bezetter was aangevallen. Die vrijheid was ook van binnenuit uitgehold en om zeep geholpen. Zo was de houding van de eigenaren en directies van de 'legale' kranten meegaand en soms ronduit collaborerend. Uit angst voor een verschijningsverbod en om het behoud van de onderneming en de werkgelegenheid, stelden zij het commercieel belang boven het belang van een vrije en ongebonden pers. Zo kon het gebeuren dat in de begindagen van de bezetting – toen er van opgelegde censuur nog niet of nauwelijks sprake was – journalisten die kritisch wilden schrijven, werden teruggedrukt. 'Ter wille van het rendement van het in hun ondernemingen gestoken kapitaal verkopen zij onze nationale eer', schreef Goedhart al op 25 juli 1940.⁹

Bij de Nederlandse regering in ballingschap in Londen pleitte de illegale pers voor perszuivering en een nieuwe persordening na de bevrijding. Hoe de persvrijheid in de toekomst beter te beschermen? De Paroolredactie ging het verst in de gedachten hierover en pleitte voor een geheel nieuw persbeleid. Belangrijk onderdeel: het vastleggen van de onafhankelijke positie van de hoofdredacteur tegenover de directie in een perswet of persstatuut.¹⁰ Zo ver kwam het direct na de bevrijding niet. Maar begin jaren zestig, gestimuleerd door een brede democratiseringsbeweging en wakker geschud door een golf van persfusies, wist de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) dit verlangen weer op de agenda te krijgen.¹¹ Oud-*Parool*verzetsman Wim van Norden, inmiddels directeur van het legale *Parool*, ijverde hier sterk voor¹² en noemde het 'een onmisbaar sluitstuk voor elke krant'.¹³ Sinds 1976 is het een vast onderdeel van de media-cao's. Het statuut 'waarborgt de vrijheid van handelen van een redactie, zelfs als die lijkt in te gaan tegen de belangen van een concern of de commerciële afdeling'.¹⁴ Een belangrijke voorwaarde voor onze vrije meningsvorming, waarover het denken begon in de illegale pers, in de donkere jaren van de bezetting.

5 NIOD, toeg.nr. 185C, inv.nr 180, brief nr. 1467.

6 Andere toonaangevende verzetskranten waren het gereformeerde *Trouw*, het communistische *De Waarheid*, het protestantse en later socialistische *Vrij Nederland* en *Je Maintiendrai*, dat pleitte voor een ontzuilde samenleving.

7 Heuvel, Hans van den en Gerard Mulder, *Het vrije woord. De illegale pers in Nederland, 1940-1945*. Sdu Uitgeverij, 1990

8 Ibidem.

9 *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, 25 juli 1940.

10 Heuvel, Hans van den en Gerard Mulder, *Het vrije woord. De illegale pers in Nederland, 1940-1945*. Sdu Uitgeverij, 1990

11 Asscher, L.F., e.a., *Het redactiestatuut bij dagbladen*, 2006.

12 *De Volkskrant*, 27 september 1979.

13 *Het Parool*, 29 september 1979.

14 NVJ-website, geraadpleegd 28 maart 2025

Hier zijn we

*hier zijn we
in de tijd van het jaar
waar de toekomst
zich als een nieuwe kans
voor ons uitstrekt*

*het verleden ons
toezingt
vanaf de pagina's
van illegale kranten
vanuit verzen van verzet*

*ons aanmoedigt
de waan van de dag
tot zwijgen te manen
altijd weer ergens de kracht
vandaan te halen
om de vrijheid
zo kostbaar
zo kwetsbaar
te bewaken*

*op dit cruciale moment
de handen in elkaar te slaan
elkaar lief te hebben*

*hier zijn we
in de tijd van het jaar
waar de toekomst
zich als een nieuwe kans
voor ons uitstrekt
nog koud wacht
om opgewarmd te worden
door ons verlangen
ons vuur*

*hier zijn we
er wordt op ons gewacht*

*Dichter der Nederlanden, Babs Gons, schreef dit
gedicht voor het 80-jarig bestaan van Stichting
Democratie en Media*

4

Aanjagen & verbinden

Aanjagen & verbinden

In 2024 legde Stichting Democratie en Media meer nadruk op haar rol als aanjager van het denken en discussiëren over de rol en relevantie van journalistieke media voor onze democratie in dit digitale tijdperk. Zo organiseerden we in 2024 voor de eerste keer Media voor Democratie en de Journalistieke Driedaagse. Daarnaast blijven we met organisatie- en veldversterking de kracht en impact van organisaties in ons netwerk vergroten en de ontwikkelingen in het veld als geheel stimuleren.

Media voor Democratie

Op 21 juni 2024 kwamen honderd invloedrijke mensen uit de journalistieke sector samen op het evenement Media voor Democratie, georganiseerd door SDM. Niet eerder in de recente geschiedenis kwam zo'n gezelschap bijeen. Hoofddirecteuren van vrijwel alle Nederlandse nieuwsmedia, CEO's en COO's van DPG Media en RTL Nederland, bestuurders van NPO en Mediahuis, topambtenaren, hoogleraren en onderzoeksjournalisten – ze waren er allemaal. De gedeelde urgentie was voelbaar: hoe kunnen en móeten journalistieke media hun democratische rol beter vervullen nu de wereld ingrijpend aan het veranderen is?

▲ Foto: Anne van Zantwijk

‘Het was een goed samenzijn: veel inhoudelijke discussies, goede gesprekken over onderwerpen die besproken moeten worden en vooral een ideeënfestival. Ik voelde me een stuk rijker, na afloop.’

- Freek Staps, hoofdredacteur ANP

Drie kritische denkers gaven een inhoudelijke bijdrage: rechtsfilosoof Maxim Februari, journalist en columnist voor de *Financial Times* Simon Kuper, en presentator en mediajurist Roel Maalderink. Samen met Stichting Lux et Libertas, Stichting Het Nieuwe Parool, Stichting de Volkskrant en Stichting ter Bevordering van de Christelijke Pers in Nederland faciliteerde SDM het gesprek, op zoek naar nieuwe perspectieven en inzichten. Zonder in de journalistieke reflex te schieten om direct oplossingen te formuleren, bespraken we waar we staan, wat er wringt en wat we moeten borgen. Vijf thema's sprongen eruit:

1. Het publiek moet meer centraal komen te staan
2. Meer aandacht voor de waarde van journalistiek
3. We moeten kritisch blijven op ons eigen functioneren
4. Meer samenwerking is nodig, binnen duidelijkere kaders
5. De tijd vraagt om sectorbrede noodscenario's

Media voor Democratie komt voort uit onze statutaire doelstelling om een pluriforme opiniërende media in een democratisch staatsbestel te bevorderen. We brachten een *coalition of the willing* samen: een groep mensen die open durft te reflecteren en verandering teweeg wil en kán brengen. Er was herkenning en erkenning voor de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, en uiteindelijk ook meer inzicht in de vraagstukken waar we antwoorden op moeten formuleren. In 2025 wordt de tweede editie van Media voor Democratie georganiseerd.

De Journalistieke Driedaagse

Op uitnodiging van SDM kwam een twintigtal toekomstgerichte journalisten, hoofdredacteuren en onderzoekers eind november 2024 bijeen voor de Journalistieke Driedaagse in Breukelen. Een weekend lang beten ze zich vast in het vraagstuk: wat moet de journalistiek doen om haar relevantie en zeggingskracht voor het publiek te behouden – of zelfs te herwinnen?

Toekomstgerichte journalistieke professionals van 13 verschillende redacties (o.a. *NRC*, *NU.nl*, *ANP*, de *Volkscrant*, *BNNVARA* en *RTL Nieuws*) doken zonder telefoon en met elkaar in dit vraagstuk. We wilden een besloten plek bieden – weg van de dagelijkse deadlines – waar journalisten in alle openheid en zonder belangen hun zorgen, dilemma's en nieuwe ideeën konden bespreken, het denken konden scherpen en elkaar konden inspireren bij het omgaan met de grote kansen en uitdagingen waar de journalistiek voor staat. Met de Driedaagse hoopten we ook handelingsperspectief te bieden aan de deelnemers. Dit deden we vanuit het vertrekpunt dat de journalist een onmisbare rol speelt in de democratische rechtsstaat.

De eerste dag werkten de deelnemers toe naar een gezamenlijk beeld van die hoofdvraag: hoe toch dat publiek te bereiken? Hiervoor werden ze inhoudelijk gevoed door Maxim Februari, Hans Boutellier en Alyt Damstra, over onder andere structuren in de samenleving, de grote gevolgen van digitalisering en het mediabestel.

De tweede dag maakten de deelnemers een krachtenveldanalyse op basis van hun eigen vraagstuk, om zo met een nieuwe blik naar hun persoonlijke invloedssfeer te kunnen kijken. De derde dag werd teruggeblikt op nieuwe inzichten en vooruitgekeken naar mogelijke nieuwe stappen, terug op hun redacties maar ook misschien wel met elkaar.

‘SDM bood dit weekend de ideale mix van rust, reflectie en persoonlijke aandacht. Het hielp ons niet alleen om de uitdagingen binnen onze beroepsgroep te doorgronden, maar ook om onze eigen initiatieven voor een sterkere journalistiek verder te brengen.’

**- Bas van Beek, Woo-specialist bij
Follow the Money**

▲ Foto: Roosje Verschoor

SDM Meetup

In mei 2024 kwamen 60 mensen uit ons grantee-netwerk samen voor de jaarlijkse Meetup met het thema 'Samen sterker'. Onder de deelnemers waren journalisten, NGO-professionals, activisten en advocaten. Deze bijeenkomst, onderdeel van onze bredere netwerkondersteuning, bood inspiratie en stimuleerde samenwerking en kennisuitwisseling.

Zo sprak Devika Partiman over het mentornetwerk van Stem op een Vrouw, en presenteerde Maartje Eigeman (SDM) het Fonds Burgerbewegingen. In een panelgesprek deelden vier samenwerkingsverbanden – de Nederlandse Democratie Coalitie, de*beweging, Huis van de Dialoog en Kondre Alliantie – hun ervaringen en manieren om elkaar te versterken. Dit werkte direct aanstekelijk: één organisatie gaf ter plekke aan zich aan te willen sluiten.

Ook populair waren de een-op-eensessies met de externe vertrouwenspersoon van SDM, waarin deelnemers casussen uit hun organisatie bespraken. Dit leidde tot vervolgspraken met vijf organisaties, onder andere om hr-beleid te verbeteren.

▲ Foto's: Anke van der Meer

▲ Foto's: Academie voor de Rechtsstaat

Academie voor de Rechtsstaat

‘Onmisbaar in populistische tijden.’ Zo werd de Academie voor de Rechtsstaat omschreven door een van haar deelnemers. De Academie voor de Rechtsstaat is een leergang van de Universiteit Leiden en het Montesquieu Instituut met verdiepende kennis van en inzicht in de grondbeginselen, instituten en processen van de democratische rechtsstaat. De groep deelnemers bestaat uit professionals met verschillende rollen in dit proces: ambtenaren, bestuurders, politici en juristen. Na een positieve evaluatie van de pilot steunde SDM in 2024 twee edities van de Academie voor de Rechtsstaat door vijf journalisten de mogelijkheid te bieden aan het programma deel te nemen.

‘Enorm leerzaam om de actueelste wetenschappelijke discussies voorgeschoteld te krijgen op het gebied van de rechtsstaat, om die vervolgens – samen met mensen uit diverse werkvelden – toe te passen op prangende maatschappelijke uitdagingen anno 2024.’

- Merel de Buck, onderzoeksjournalist

Deze ‘interactieve leergang met een steile leercurve’ slaagt in zijn doelstelling om rechtsstatelijke principes te verspreiden onder de deelnemers, die het gemiddeld een 8,1 geven als cijfer. Tijdens zeven lesdagen stond telkens een ander thema centraal, van transparantie tot integriteit, en van de Raad van State tot de Nationale Ombudsman. Elke module bestond uit een combinatie van een college van toonaangevende wetenschappers, discussie over een bestaande casus en reflectie vanuit de verschillende (professionele) perspectieven/groepen.

SDM is inhoudelijk betrokken bij het journalistieke deel van het programma. Journalistieke media worden geacht burgers te informeren en podia te bieden voor verschillende opvattingen en meningen en zijn daarmee onmisbaar voor democratische meningsvorming. We vinden het belangrijk dat dit wordt erkend en steunen bovendien uitwisseling van gedachten en ideeën over hoe deze rol in de huidige digitale tijd het beste te vervullen. Daarnaast is met input van SDM in 2024 ook een start gemaakt met een publieksprogramma, waardoor kennis over en begrip van de rechtsstaat onder een breder publiek wordt verspreid.

Organisatie- en veldversterking

Stichting Democratie en Media biedt ook niet-financiële steun aan grantees. Met organisatie- en veldsterking wil SDM de kracht en impact van organisaties in haar netwerk vergroten en de ontwikkelingen in het veld als geheel aanjagen.

In 2024 stelde SDM voor het tweede jaar doorlopende ondersteuning beschikbaar voor grantees. Tegelijkertijd zijn we doorgegaan met het organiseren van leertrajecten en bijeenkomsten. Daarnaast bieden we gerichte ondersteuning voor organisaties die bijvoorbeeld door een transitiefase gaan. Ook nemen we zelf initiatief om, bij voorkeur in samenwerking met andere organisaties, breder bij te dragen aan kennisdeling en -ontwikkeling. Een groot deel van onze activiteiten is gericht op onze grantees, maar vanuit onze visie op de missie van SDM zien we ook het belang van een sterk 'veld' van organisaties en individuen die nodig zijn voor een kritische, pluriforme journalistiek en een weerbare democratische rechtsstaat.

Doorlopend aanbod

We hebben afspraken gemaakt met aanbieders van workshops of praktische ondersteuning op verschillende thema's, om dit continu op aanvraag beschikbaar te maken. Het gaat hierbij om de volgende faciliteiten:

- > Vertrouwenspersoon
- > Leernetwerk creative funding
- > Training en begeleiding crowdfunding
- > Relatiebeheer: Crowdkeeping Academie
- > Begeleiding digitale veiligheid
- > Tijdelijke externe expertise: De Nieuwe Gevers en Impact Matters
- > Programma Mindfulness-based Stress Reduction

De vertrouwenspersoon en de tijdelijke externe expertise werden veelvuldig ingezet. Ook van de andere faciliteiten werd meerdere keren gebruik gemaakt.

Naast deze faciliteiten ontwikkelde SDM kennisclips met Senna Bouteba over het diversificeren van inkomsten voor (kleine) maatschappelijk organisaties. Daarnaast waren er op onze website toolkits, handboeken en praktische materialen vindbaar over thema's als welzijn, digitale veiligheid, monitoring en evaluatie, en human resources.

Intervisietrajecten voor zakelijk leiders

Het intervisietraject voor zakelijk leiders, dat in 2023 samen met collegafonds Adessium is ingezet, werd in 2024 voortgezet. Binnen ons netwerk ervaren kleine organisaties soms 'groeipijn' naarmate hun organisatie zich uitbreidt. In het intervisietraject kunnen deze organisaties op een laagdrempelige wijze ervaringen en vaardigheden uitwisselen die horen bij het proces van professionalisering. Twee parallelle intervisiegroepen met zes tot acht deelnemers kwamen in 2024 zes keer samen. De deelnemers bepaalden zelf de agenda en werden professioneel begeleid door een facilitator. Het traject werd door de deelnemers positief geëvalueerd.

Bijeenkomst 'Impact in de Journalistiek'

Op 18 januari organiseerde SDM een bijeenkomst waarin tientallen journalistieke professionals zich bogen over de tegenstrijdigheden bij de impact van hun werk. Enerzijds benadrukt de sector graag het belang van gedegen nieuwsvoorziening voor de democratie en anderzijds zijn veel redacties huiverig om een te activistische, sturende toon aan te slaan. Op welke manier kunnen nieuwsorganisaties hun impact vergroten? En wat valt er van elkaar te leren? Over die vragen gingen de deelnemers in kleine groepjes met elkaar in gesprek. De input uit deze bijeenkomst is mede gebruikt bij de totstandkoming van het initiatief Impact Lab.

Webinar 'Verduurzaming Financiering'

SDM vindt het belangrijk dat de organisaties in haar netwerk financieel weerbaar zijn op de lange termijn. In september werd daarom een webinar aangeboden over duurzame financiering. In deze webinar tekende Senna Bouteba een stappenplan uit waarmee organisaties hun eigen inkomsten konden analyseren en diversificeren. Naderhand zijn de lessen uit de webinar samengevat in een kennisclip.

Training 'Bevorderen van sociale veiligheid voor managers'

Vijf organisaties namen op 23 oktober deel aan een training ter bevordering van een sociaal veilige werkcultuur. In de training stonden verschillende thema's centraal, zoals het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag en het openstaan voor feedback als leidinggevende. Daarnaast kwam een gezonde werk-privébalans aan bod, wat voor kleine missiegedreven organisaties vaak een belangrijk thema is.

▲ Op de uitreiking van de European Press Prize in Praag sprak de Slowaakse journaliste Beata Balogová over toenemende haat en geweld tegen journalisten. In haar keynote benadrukte ze het cruciale belang van onafhankelijke journalistiek voor weloverwogen besluitvorming en het verstevigen van de vierde macht van de democratie. Foto: Petr Makovička

Interview over het Martin van Amerongen fellowship

‘Het kán. Journalist worden met zo’n naam.’

Teks: Or Goldenberg

Het doel om een diverse redactie te worden, is per definitie ongemakkelijk, maar ook noodzakelijk. Dat vindt Lotfi El Hamidi, die dankzij het Martin van Amerongen Fellowship journalist werd. Hij verliet NRC en is weer terug bij *De Groene Amsterdammer*. ‘Je moet niet je principes opofferen omdat het niet past bij de verkiezingsuitslag.’

Toen Lotfi El Hamidi zag dat mensen met een biculturele achtergrond nadrukkelijk gevraagd werden om te solliciteren op het Martin van Amerongen fellowship, deelde hij de vacature op sociale media. Twee redacteurs van *De Groene Amsterdammer* stuurden hem een berichtje: waarom probeerde hij het niet zelf? Hij dacht: nu jullie het zeggen, why not? ‘Ik was bijna dertig, het voelde als nu of nooit.’

Het fellowship biedt jong journalistiek talent met onder andere een biculturele achtergrond de kans om het vak te leren door een jaar mee te werken op de redactie van *De Groene Amsterdammer*. Dit programma wordt gesteund door Stichting Democratie en Media met als doel om de diversiteit in Nederlandse journalistieke media te vergroten.

▲ Lotfi El Hamidi / Foto: Merlijn Doomernik

Zo’n tien jaar geleden kregen redacties volgens El Hamidi door dat ze iets moesten doen aan hun diversiteit om geloofwaardig te blijven voor hun publiek. ‘Soms denk je dat zo’n baan je wordt gegund door je achtergrond. Maar, so what? Uiteindelijk moest ik me toch bewijzen, stukken leveren. Ik onderschatte niet hoe belangrijk een naam boven een stuk is.’

Als student had hij al een abonnement op *De Groene*. ‘Later zag ik steeds de naam Hassan Bahara boven stukken en voelde ik een soort trots. Het kán. Met zo’n naam kun je dus ook zulke grote stukken schrijven in een toonaangevend weekblad. Vroeg of laat komen jongens en meisjes in aanraking met een krant en dan kunnen ze ook denken: journalist worden kan ook met zo’n naam. Dat is niet iets wat “andere mensen” doen.’

Het fellowship bleek een springplank. Na vijf jaar fulltime bij *NRC* te hebben gewerkt, onder meer als chef opinie, is El Hamidi weer terug bij *De Groene Amsterdammer*. Zijn vertrek ging niet stilletjes: zijn afscheidstuk deed flink wat stof opwaaien, waarover later meer.

Na zo’n traineeship krijgen mensen met een biculturele achtergrond niet per se een baan.

‘Dat is niet alleen in de journalistiek zo, maar ook bijvoorbeeld bij de politie of andere organisaties. Werven lukt wel. Er komen nieuwe gezichten binnen, maar tegelijkertijd verdwijnen oude gezichten. Het valt op dat het geen duurzame investering is. Iedereen vecht om dezelfde plek, maar journalistieke organisaties moeten meer lef tonen. Toch met een extra potje een plek gunnen aan iemand met een ander perspectief of andere vaardigheden dan anderen.’

Bracht jij zo'n ander perspectief als fellow?

'Zeker. Iedereen voegt iets toe tijdens een vergadering, maar ik merkte dat namen waar ik mee opgegroeid ben, hier onbekend zijn. Zoals de Syrische dichter Nizar Qabbani. Ook de wijk in Rotterdam waar ik vandaan kom, brengt een andere leefwereld naar de redactie. Mijn ervaringen en inzichten hebben anderen niet. Dat andere perspectief komt ook door de rits aan opleidingen die ik gevolgd heb. Ik heb heel veel niet afgemaakt en lang rondgedwaald op het mbo, waar ik echt doodongelukkig was. Studeren was een bevrijding voor mij. Ik leerde denken en mezelf ontplooien. Er gingen werelden open. In zekere zin was schrijven dat ook.'

Een bevrijding?

'Ik groeide op in de jaren 2000 met alles wat er toen gebeurde en ik kon er geen touw aan vastknopen. Ik had meer emoties dan wijsheid. Dan hoorde ik iets over integratie of de islam en wilde ik iets terugkaatsen, maar ik had de woorden niet om dat te doen. Toch maakte ik het heel bewust mee en niet alleen omdat ik wist dat dit over mij en 'ons' ging, maar ook omdat ik echt een *newsfreak* was. Ik las alles, keek alles, volgde alles – en ik vergat niks.

Toen ik bij *De Groene* begon, voelde het als *meant to be*. Ik vond ineens de woorden om op papier te zetten; het was bijna magisch. Sinds ik in de journalistiek ben begonnen, voelt het alsof het mijn beurt is. Er waren zoveel dingen aanwezig in mijn hoofd, maar ik had niet het podium om te praten of schrijven. Nu ben ik er, zijn we er, en brengen we een perspectief naar voren dat voorheen ontbrak, alsof er nog appeltjes te schillen zijn. Daarna kunnen we weer verder.

Het klinkt heel sentimenteel, maar ik knijp mijn handen dicht dat ik hier zit – of dat nu bij *NRC* of *De Groene* is. Het is niet vanzelfsprekend. Het scheelde niet veel of ik was niet gaan studeren. Dan was ik nu manager bij een supermarkt. Niks mis mee, maar niet wat ik ambieer. In een alternatieve werkelijkheid was mijn vader in Marokko geworden wat ik nu ben: historicus, schrijver. Dat kon toen niet. Het is de tragiek van het leven dat het niet loopt zoals je droomt. Het hangt van toevalligheden aan elkaar.'

Impliciet – maar ook expliciet – ben je in je afscheidsessay van *NRC* best kritisch. Waarom?

'Het is vreselijk om te zeggen, maar het intellectuele journalistieke gesprek wordt niet echt gevoerd. De gesprekken blijven oppervlakkig. Iedereen zit vol emoties en sentimenten. Die hebben een uitlaatklep nodig en dan kunnen we weer verder met werken. Alsof dat niet onderdeel is van het werk. Dat valt mij tegen. De krant is geen kritiekloos doorgeefluik. Die heeft beginselen, staat ergens voor, heeft een signatuur. En dat ontbrak de afgelopen vijftien maanden. Bij de oorlog in Gaza, maar ook als het ging over de politieke constellatie in Nederland, in Europa, in het Westen. Waarom hebben we het daar niet over? Ik zeg niet dat de krant iets moet doen wat past in mijn straatje of visie, maar reflecteren we genoeg? Zijn we zelfkritisch? Of denderen we als een trein door? Het dagbladritme is heel dwingend. Er zijn geen pauzes om het er écht over te hebben.

Noem het maar het Fortuyn-trauma, maar er wordt nog altijd gesproken over het voldoende bedienen van de rechtse lezers. Staan er genoeg rechtse geluiden in de krant? Dan wordt er gekeken naar columnisten en of ze niet allemaal inwisselbaar links-progressief of liberaal zijn. Daar moet dan toch echt een rechts geluid tussen zitten. Maar waarom moet dat? Komt rechts iets tekort? Zijn ze niet aan de macht? Hebben ze niet hun eigen kanalen waarop ze luidruchtig genoeg zijn? Er wordt ook geloofd in een doelgroep die niet bestaat: een redelijk rechts type dat staat voor de rechtstaat en de democratie. Klassiek liberaal-rechts. Maar dat is niet het rechtse geluid waarnaar gezocht wordt; het moet anti-woke zijn, klimaat-sceptisch, brandstof voor een schijnpolarisatie.

'Sinds ik in de journalistiek ben begonnen, voelt het alsof het mijn beurt is.'

De krant zegt wars te zijn van groepsdenken en heel liberaal uit te gaan van het individu. Maar dat verradt juist dat groepsdenken. Geluiden worden afgebakend: dit is woke, dit is D66, dit is rechts van de VVD, dit is anti-woke, dit is reactionair. En al die geluiden mogen er zijn. Dan vraag ik me af: is het de taak van de krant om al die geluiden in de samenleving een plekje te geven? Ik werd uitgenodigd voor een dubbelinterview over polarisatie met als centrale vraag hoe je samen door één deur kunt als je uiteenlopende maatschappelijke visies hebt. Maar wil ik wel door één deur met mensen die zeggen dat ze “minder van mijn soort” willen? Je kan van mening verschillen over urban planning, over meer of minder ruimte voor de auto. Maar over meer of minder Marokkanen? Dat is geen debat. Dit verliest de krant uit het oog; de dingen waar je echt van mening over kunt verschillen of over van perspectief kunt wisselen. Ik voel me er niet comfortabel bij dat alles wordt platgeslagen tot een alles-of-nietsdiscussie. Dan geef je populistten precies wat ze willen.

Het doel om een diverse redactie te worden, is per definitie ongemakkelijk. En dat is niet erg, dat is juist de bedoeling. Dat is de polarisatie die we wél nodig hebben – als er maar een gesprek is. Kijk, de redactie is als de dood voor activisten: dat je mensen binnenhaalt die “klimaatcrisis” roepen of “racisme”. Met andere woorden, ze zijn bang om voor woke versleten te worden. Daardoor voelde ik me er iets minder thuis dan toen ik daar in 2017 begon. Juist de krant moet zelfverzekerd zijn en trouw blijven aan haar beginselen. Het is geen

gestolde identiteit, maar wel een houvast. Je moet niet je principes opofferen omdat die niet passen bij de verkiezingsuitslag. De taak van de krant is om te verheffen, te onderwijzen en te emanciperen. Maar ik zie een heel onzekere krant die bang is om tegen schenen te schoppen of mensen voor het hoofd te stoten. Daar voel ik me niet prettig bij.’

De Groene is wel een bubbel. Hoe wenselijk is het als journalistieke media vooral hun eigen ideologische achterban bedienen?

‘Sinds wanneer is ideologie een vies woord? *De Groene* is er voor iedereen die geïnteresseerd is in de wereld. Als dat een bubbel is, dan zit ik er graag in. En ik geloof niet dat *De Groene* een achterban “bedient”. Er wordt nooit gezegd dat de Telegraaf-lezende, SBS-kijkende Nederlander in een bubbel zit, maar intellectuelen wordt steeds weer een complex aangepreft. Het anti-intellectualisme tiert welig. Dan is het fijn om een bastion als *De Groene* te hebben.’

Ben je opgelucht om terug bij *De Groene* te zijn?

‘Behoorlijk. Als studeren een bevrijding was, dan is dit er ook weer een. Het is een warm bad, een kleinschalige huiskamer. Er is meer ruimte en tijd om te reflecteren dan bij de krant. Ik moet mezelf weer gaan herontdekken.’

‘Het doel om een diverse redactie te worden, is per definitie ongemakkelijk.’

▲ Yaghoub Sharhani

Yaghoub Sharhani – werkt drie dagen bij *De Groene* en twee dagen bij de *NTR*, begon het Fellowship in 2022

‘Vóór het fellowship schreef ik vooral in het Arabisch en Perzisch, waarin journalistiek schrijven heel feitelijk is. Ik beheerste toen de Nederlandse schrijfstijl en manier van storytelling nog niet. Dat leer ik echt bij *De Groene*. Het fijne – en luxe – aan het fellowship is dat je niet bij een redactie wordt ingedeeld, maar kunt variëren in de verhalen die je schrijft. Soms schrijf je binnenlandverhalen, soms buitenlandverhalen, soms een onderzoek of essay. Ik heb alles geprobeerd en dat doe ik nog steeds. Daar leer ik veel van en het is ook nog heel erg leuk. Er wordt meteen van je verwacht dat je stukken schrijft en deadlines haalt, maar als fellow begin je met minder verwachtingen dan bij een gewone redacteur. Ik heb in de eerste paar maanden echt de tijd kunnen nemen om de redactie te ontdekken.’

▲ Zoran Bogdanovic / Foto: Michiel Bles

Zoran Bogdanovic – fellow in 2019, werkt nu bij *Trouw*

‘Ik was gek op *De Groene* en ik wilde ook schrijven over de grote lijnen en over waarom mensen doen wat ze doen. Ik begon met een stage. In die tijd startte ik ’s ochtends met mijn handen in de luiers bij een afvalverwerker om rond te kunnen komen en werkte ik ’s middags op de redactie.

Mijn mannelijke familieleden zaten in het Bosnisch-Servische leger. Dat leger pleegde genocide. In mijn familie en geboortestad wordt daarover gezwegen, alsof het niet is gebeurd. Het werd mijn grote debuut voor het blad.

Na mijn stage werkte ik op andere plekken om meer ervaring op te doen, voordat ik werd aangenomen als fellow. Dat was mijn eerste serieuze stap in de journalistiek. Ik heb veel geleerd van collega’s – iedereen is supergoed en ervaren. Het is een plek met ruimte voor meerdere perspectieven en verdiepende lagen. Met *De Groene* op je cv wordt het daarna makkelijker om freelance opdrachten binnen te halen.’

▲ Munganyende Hélène Christelle / Foto: Coco Olakunle

Munganyende Hélène Christelle was fellow tussen 2023-2025

'Ik was als freelancer gewend om autonoom verhalen te maken. Daardoor kende ik de maakbaarheid van verhalen, maar niet de maakbaarheid van urgentie. Op een redactie bepaal je dat samen, in overleg. Dan zie je ook hoe je collega's dat doen, en daar leer je van.

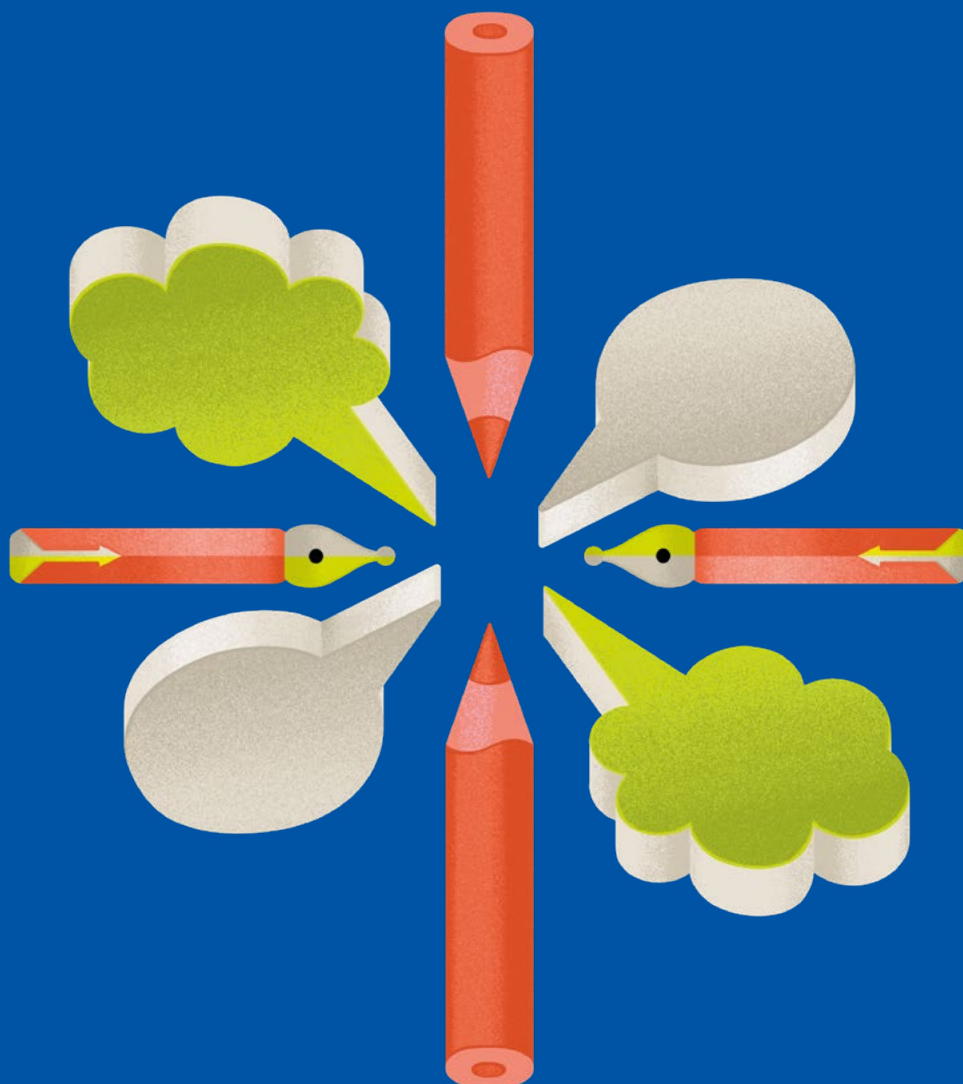
Essayistiek is mijn basis als schrijver, dus ik richtte mijn fellowship in vanuit hoofdzakelijk kunstredactioneel perspectief, waardoor ik ondervond hoe belangrijk het werk van een kunstredactie is. Het zijn de verhalen van de lange adem en van het anders kijken. Van het minder blote oog. Het zijn de verhalen achter het nieuws, die troosten, vertragen. Die blik werkt in op de verbeeldingskracht van andere afdelingen, het dwingt de redactie om anders te kijken. Je denkt als kunstredacteur vanuit andere referentiekaders. We hadden bijvoorbeeld een special over Amerika, en toen dacht ik meteen aan een beeldende kunstenaar. Daar ligt de verrijking'.

Hoofdredacteur van *De Groene Amsterdammer* Xandra Schutte over het fellowship:

'Het belang van het fellowship is met name dat wij de gelegenheid hebben om bijzondere mensen toegang te geven tot de journalistiek. Ze hebben een andere achtergrond: iemand die is gepromoveerd of lang ambtenaar is geweest, mensen met een migratieachtergrond of literair schrijvers. Het brengt een andere blik en dat is heel waardevol, ook voor de redactie. *De Groene* is een kleine redactie zonder veel wisselingen, maar met het fellowship komen er steeds andere mensen aan tafel die andere perspectieven brengen. Dat gaat veel verder dan alleen de stukken die worden geschreven: er komen zo ook veel nieuwe ideeën en gesprekken. Zo raakt ook de redactie niet vastgeroest.'

5

Daad- krachtige Democratie & Weerbare Rechtsstaat

Uitgelichte initiatieven

Nederland van Binnen

Documentairereeks over democratische vernieuwing op lokaal niveau

Democratische participatie kan ook op lokaal niveau gepaard gaan met grote dilemma's. Welke bewoners laat je meebeslissen? En over welke onderwerpen? Wat staat daartegenover? Geven ze bindende adviezen of is hun inbreng niet meer dan een wassen neus? Wie mag knopen doorhakken of de stekker eruit trekken? En daarachter: hoe willen we in de lokale politiek eigenlijk met elkaar samenwerken en -leven?

Die vragen staan centraal in de documentaireserie 'Nederland van Binnen', die zal worden uitgezonden door BNNVARA. Het zesluik toont hoe het democratisch samenspel lokaal opnieuw wordt uitgevonden. In iedere aflevering wordt kennisgemaakt met een gemeenschap en de mensen die daar deel van uitmaken. Gedurende een lange periode hebben de makers gefilmd op verschillende plekken kriskras door het land: Vrieheide (Heerlen), Oudeschip (Oost-Groningen), Heeten (Raalte), Oud-Krispijn (Dordrecht), Bospolder Tussendijken (Rotterdam) en Amsterdam.

De afleveringen variëren in schaalgrootte van de gemeente, in context en in de complexiteit van de maatschappelijke opgave die centraal staat. Onderwerpen die onder meer aan bod komen: ontmoetingsplekken, geitenpaadjes, ruimtelijke inrichting en een langetermijnvisie voor een toekomstbestendige stad.

▲ Foto: Nederland van boven

‘Het gaat veel over het wantrouwen in de democratie, dat verhaal zijn we de hele tijd aan het herkauwen. Met dit project zijn we juist op zoek naar nieuwe verhalen. Wat kunnen we van elkaar leren? Welke inspiratie is er al voorhanden om een nieuwe weg mee in te slaan?’

**- Valérie Schuit,
initiator van Nederland van Binnen**

Verder biedt het project een educatief onderwijsprogramma aan voor scholieren in het voortgezet onderwijs en professionals in het openbaar bestuur. Dit educatieprogramma van 'Nederland van Binnen' komt tot stand in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en wordt gerealiseerd door Vernieuwonderwijs onder redactie van Joop Hofman en Birgit Oelkers.

Stichting Democratie en Media gelooft dat dit project een belangrijke bijdrage kan leveren aan het maatschappelijke gesprek over hoe de lokale democratie kan worden versterkt en vernieuwd. Het is een veelzijdig onderzoek met een scala aan voorbeelden uit het hele land.

Nederlandse Democratie Coalitie

Samenwerking voor het versterken en verdedigen van de democratie in Nederland en daarbuiten

De democratie staat onder druk. In veel landen verzetten autoritaire regimes zich actief tegen democratische normen en instellingen. Fundamentele verworvenheden als mensenrechten, rechten van minderheden, vrije media en onafhankelijke rechtspraak worden bedreigd, ook in gevestigde democratieën als Nederland, waar een groeiend aantal mensen democratie niet als het beste bestuursstelsel ziet.

De Nederlandse Democratie Coalitie (NDC) heeft als doel de democratie te verdedigen en verbeteren, zowel in Nederland als daarbuiten. Wat in 2021 begon als een initiatiefgroep genaamd Democratie onder Druk, is uitgegroeid tot een brede coalitie van maatschappelijke organisaties, waaronder Foundation Max van der Stoep, PAX, Nederlands Helsinki Comité, Meer Democratie en Transparency International.

‘Vrije media, onafhankelijke rechtspraak en een stevig maatschappelijk middenveld; dat stelsel van tegenmachts hebben we bewust ingebracht in de democratie. Als illiberale democraten aan de macht komen, willen ze hun macht vergroten door die tegenmachts weg te drukken.’

- Niesco Dubbelboer, coördinator van de Nederlandse Democratie Coalitie

▲ Foto: Nederlandse Democratie Coalitie

De NDC wil verschillende mensen en organisaties bij elkaar brengen die hetzelfde doel voor ogen hebben: de versterking van de democratie. Met lobbyen, publiekscommunicatie en het organiseren van evenementen hoopt de coalitie meer democratisch bewustzijn te creëren, waarbij ook het belang van de rechtsstaat een centrale rol inneemt.

De Nederlandse Democratie Coalitie geeft prioriteit aan drie thema's in het bijzonder, waarvan de democratische rechtsstaat het eerste is. In dat kader wil ze het bewustzijn over democratische grondrechten vergroten bij een breed publiek en jongeren in het bijzonder. Bij het tweede thema, politieke en burgerparticipatie, richt de coalitie zich op het versterken en vernieuwen van de lokale democratie door bijvoorbeeld ruimte te bieden aan burgerinitiatieven en nieuwe vormen van inspraak. Een derde prioriteit is media en digitalisering, omdat de NDC wil onderzoeken hoe we minder afhankelijk kunnen worden van de algoritmes, desinformatie en informatiebubbels die ons huidige medialandschap domineren.

SDM steunt de Nederlandse Democratie Coalitie bij het versterken en verdedigen van de democratie in Nederland. Door verschillende groepen en organisaties met dezelfde doelstelling bij elkaar te brengen, kan de NDC een belangrijke rol spelen in het tegengaan van antidemocratische tendensen.

WWW.DEMOCRATIECOALITIE.NL

Controle Alt Delete

Organisatie die strijdt tegen etnisch profileren en buitenproportioneel politiegeweld

Etnisch profileren en buitenproportioneel politiegeweld zijn nog altijd realiteit in Nederland. Ondanks groeiende aandacht voor discriminatie binnen de wetshandhaving, tonen onderzoeken en juridische uitspraken aan dat mensen met een migratieachtergrond disproportioneel vaak staande worden gehouden en gecontroleerd. Door gebrek aan transparantie, verantwoording en effectieve maatregelen blijken deze praktijken lastig te bestrijden.

In een rechtsstaat is het van belang dat de rechtshandhaving op een niet-discriminerende, proportionele manier verloopt, vindt Controle Alt Delete (CAD). De organisatie is een initiatief van IZI Solutions, een sociaal innovatiebureau dat zich inzet voor diversiteit en inclusie, zonder winstoogmerk. De opbrengsten worden geïnvesteerd in Controle Alt Delete, waarvan het team bestaat uit vaste krachten en actieve vrijwilligers.

Controle Alt Delete richt zich op twee misstanden in het bijzonder, waarvan buitenproportioneel politiegeweld er één is. Zo organiseert Controle Alt Delete mediacampagnes om het publiek bewust te maken van zijn rechten ten opzichte van rechtshandhavers. Ook doet Controle Alt Delete onderzoek naar geweldsmisbruik door politie-eenheden en bepleit het maatregelen om dergelijke praktijken tegen te gaan. Waar mogelijk biedt de organisatie ondersteuning aan slachtoffers en nabestaanden van disproportioneel politiegeweld.

▲ Controle Alt Delete

‘Volgens artikel 1 van de grondwet moet iedereen gelijk behandeld worden. Juist de overheid moet zich daaraan houden, dat is de kern van de rechtsstaat. Als de overheid dat niet doet, dan is de rechtsstaat in gevaar.’

**- Jair Schalkwijk,
Projectleider Controle Alt Delete**

Etnisch profileren is het andere thema waartegen Controle Alt Delete ageert. Dat doet het door etnisch profileren door de politie te onderzoeken, maar ook door naar de rechter te stappen. Controle Alt Delete won met enkele mede-aanklagers, waaronder PILP, bijvoorbeeld de rechtszaak tegen de Koninklijke Marechaussee, waardoor deze niet meer mag etnisch profileren. Na een intensieve lobby van Controle Alt Delete werd die uitspraak overgenomen door het College voor de Rechten van de Mens. Daardoor is dit besluit voor sectoren in heel Nederland gaan gelden, aangezien zij het toetsingskader van het College gebruiken bij het opstellen van beleid.

Stichting Democratie en Media vindt dat groepen burgers beschermd moeten worden van wie de fundamentele rechten en vrijheden onder druk staan. Met zijn stevige wortels in de doelgroep, geeft Controle Alt Delete daar invulling aan met het werk tegen ongelijke behandeling.

WWW.CONTROLEALTDELETE.NL

Oxfam Novib, PAX en The Rights Forum

Rechtszaak tegen de Nederlandse staat over de leveranties van F-35-onderdelen aan Israël

Sinds 2016 regelt een vergunning dat de Nederlandse staat onderdelen van F-35-gevechtsvliegtuigen mag leveren aan Israël. Na het uitbreken van de oorlog in de Gazastrook besloot de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking niet om de vergunning in te trekken of om de uitvoer stop te zetten, terwijl er een aannemelijke kans was dat de onderdelen gebruikt zouden worden bij oorlogsmisdaden door Israël.

Daarom zijn Oxfam Novib, PAX en The Rights Forum in november 2023 een rechtszaak begonnen tegen de Nederlandse staat, omdat die zich naar hun oordeel niet aan de internationaal geldende verdragen over wapenexport houdt. Als land mag je namelijk geen wapens uitvoeren naar landen in oorlog wanneer de kans groot is dat die worden ingezet bij ernstige schendingen van het humanitair oorlogsrecht.

‘Toen we in de krant lazen dat Nederland aan Israël militaire steun levert, gingen er bij ons wel alarmbellen af, want dat betekent dat je mogelijk medeplichtig bent aan mensenrechtenschendingen en oorlogsmisdaden.’

- Michiel Servaes, directeur van Oxfam Novib, tegen Radio 1

▲ Foto: Rechtszaak F-35-onderdelen

Op 12 februari 2024 stelde het gerechtshof in Den Haag de aanklagers in het gelijk. Het hof verbood de Nederlandse staat om F-35-onderdelen naar Israël te exporteren, omdat de kans reëel is dat ze betrokken zijn bij schendingen van het internationaal recht in Gaza. De Nederlandse staat ging daarna in cassatie, dus nu buigt de Hoge Raad zich over de zaak en zal die beslissen of Nederland definitief geen F-35-onderdelen aan Israël mag leveren voor gebruik in Gaza, aldus Oxfam, PAX en The Rights Forum.

Daarnaast loopt er een hoger beroep waarin Oxfam Novib, PAX en The Rights Forum de rechter vragen om ook de doorvoer van F-35-onderdelen met eindbestemming Israël via de Verenigde Staten te stoppen. Ook via andere routes mogen Nederlandse F-35-onderdelen niet worden gebruikt bij schendingen van het internationaal recht in Gaza.

De rechtszaak brengt het internationaal recht onder de aandacht en toont wat de consequenties kunnen zijn als regeringen hier de grenzen van opzoeken. Stichting Democratie en Media maakt zich zorgen over deze ontwikkeling en daarom steunt ze dit initiatief waarmee het internationaal recht wordt geagendeerd.

Interview Bram Eidhof van stichting Voor Democratie

‘Welke politicus weet hoe het is om in een beschimmelde sociale huurwoning te wonen?’

Tekst: Veerle Corstens

Bram Eidhof signaleerde een democratisch gebrek en richtte daarom stichting Voor Democratie op, waarmee hij zich hardmaakt voor meer praktisch opgeleiden in de Tweede Kamer, een grotere Kamer en verkiezingsdebatten waarbij feiten écht gecheckt worden. ‘Dat Rob Trip tijdens een tv-debat – net als bij de VAR – even om een factcheck kan vragen.’

‘Ze spreken onze taal niet, ze weten niet wat er bij ons speelt’, hoorde Bram Eidhof regelmatig tijdens zijn lessen burgerschap op het mbo. Hij leerde studenten hoe je maatschappelijk verschil kunt maken, hoe een democratie werkt en hoe je je idealen om kunt zetten tot realiteit. Toch knaagde het. Want Eidhof zag hoe weinig rolmodellen er in de politiek waren voor zijn studenten. Het viel hem óók op dat er voor de politiek weinig liefde is vanuit mbo-studenten. Maar dat is ook andersom het geval: de mbo’ers vinden maar weinig gehoor bij politici.

▲ Foto: Bram Eidhof

Later, toen hij als actie-onderzoeker over de vloer kwam bij wat beleidsmakers ‘multiprobleemgezinnen’ noemen, zag hij dat kwetsbare mensen steevast tussen wal en schip vielen. ‘Ik ben bang dat ik binnenkort iemand iets aandoe’, biechtte een man hem op. Na een mislukte zelfmoordpoging werd deze man, op zoek naar een psychiatrische behandeling, al anderhalf jaar van loket naar loket gestuurd omdat hij de aanhoudende vragen over zijn lage IQ niet goed kon beantwoorden.

Eidhof: ‘Het is een patroon dat ik vaker zag: iedereen ziet dat een gezin iets nodig heeft en toch lukt het niet om dat voor elkaar te krijgen. Dat kon en wilde ik niet langer naast mij neer leggen.’ Hij concludeerde dat dit niet alleen bij deze gezinnen een gebrek was, maar dat het op veel meer plekken speelde. Het is een patroon omdat er gebrekkige controle is. Maar de politiek zou ook moeten toezien dat haar ideeën in de praktijk uitvoerbaar zijn, en dat blijkt, volgens Eidhof, te vaak niet het geval. Het was het begin van stichting Voor Democratie.

Hoe kom je van deze machteloze bureaucratie naar een verandering van democratie?

‘Kijk, uiteindelijk moet bureaucratie in dienst staan van de democratie. Want we vergeten het weleens, maar de overheid is van ons allemaal. Met zijn allen kunnen wij, via de politiek, de overheid een duidelijke richting meegeven. We hebben de laatste jaren veel voorbeelden gezien waarbij de overheid faalt. De meest kwetsbaren van de samenleving zijn dan vaak het meest de pineut.

Bijvoorbeeld de vrouw uit Wijdmeren die in 2021 van haar moeder boodschappen kreeg in aanvulling op haar uitkering. Dat mocht niet en zij moest in één keer 7.000 euro terugbetalen. Het land was te klein – ook veel nationale politici spraken hier schande van. Maar een jaar later bleek er in de meeste

gemeenten amper iets veranderd. Hetzelfde geldt voor het toeslagenschandaal: de Tweede Kamer constateerde begin vorig jaar zélf dat zoiets zo weer zou kunnen gebeuren.

Er zijn heel veel van dit soort voorbeelden en dat is helaas geen toeval. Dat komt onder meer doordat deze mensen te weinig politieke stem hebben.’

En hoe kan een betere democratie dit oplossen?

‘Ten eerste geven Tweede Kamerleden aan dat ze kampen met tijdgebrek en vaak reageren op incidenten. Kamerleden realiseren zich heel goed dat ze soms tekortschieten en dit ligt aan de beperkte aandacht die een Tweede Kamerlid kan hebben voor de enorme hoeveelheid onderwerpen die ze behandelen. Wist je dat over 38 procent van de wetsvoorstellen inmiddels geen debat meer wordt gevoerd? Dat geldt ook voor de voorstellen waar de Raad van State forse kritiek op levert. We hebben geanalyseerd hoeveel leeswerk er vanuit de ministeries naar Kamerleden wordt gestuurd: meer dan 400.000 bladzijden per jaar. Dat is niet te doen. De Kamer wordt zo een burn-outfabriek. Daarom zijn wij bezig met een project om hier oplossingen voor te vinden: een Tweede Kamer met meer Kamerleden of juist betere inhoudelijke ondersteuning zodat ze voor hun inhoudelijke kennis niet van lobbyisten afhankelijk zijn. En het beste zou natuurlijk allebei zijn.’

Dat zou een grondwetswijziging betekenen, toch?

‘Zeker. Dus het is ook niet op stel en sprong geregeld. Maar we gaan moeilijke onderwerpen niet uit de weg. Als iets moeilijk maar waardevol is, is het vaak een genegeerd probleem. Dan vinden we het extra de moeite waard om te kijken of we er niet toch iets mee kunnen.’

‘Kamerleden die vooral rapporten lezen, hebben belangrijke blinde vlekken’

Hoe zit het met de representatie in de Tweede Kamer?

‘Politieke gelijkheid is een belangrijk thema voor ons. In onze samenleving is twee derde van de mensen praktisch opgeleid.¹ Op het moment zit er slechts een handjevol praktisch opgeleiden in de Kamer: één bij de BoerBurgerBeweging – Caroline van der Plas – en een aantal bij de PVV. Terwijl de praktisch opgeleide stemmers natuurlijk over het hele politieke spectrum verdeeld zijn.

We zijn opleidingstrajecten aan het maken om meer praktisch opgeleiden in de Tweede Kamer te krijgen. Het is belangrijk dat die stem ook wordt vertegenwoordigd. Naast dat opleidingsprogramma gaan we in gesprek met politieke partijen om te verkennen waarom ze zo weinig praktisch opgeleiden in hun partij hebben en hoe we dat kunnen verbeteren. Wat vinden ze er zo spannend aan, waarom lukt het alsmaar niet?’

Komt dat niet doordat het Kamerlidmaatschap een vrij theoretisch beroep is met veel papierwerk?

‘Dat vind ik dus een misvatting. Wat we lijken te vergeten: het allerbelangrijkste als Kamerlid is dat je een volksvertegenwoordiger bent. Dat begint met weten wie je vertegenwoordigt. En dat is nog een reden om meer praktisch opgeleiden in de Kamer te willen hebben, want als je uit een bepaalde groep komt, ken je die groep niet alleen beter – welke politicus weet hoe het is om in een beschimmelde sociale huurwoning te wonen? – maar voel je je ook meer verantwoordelijk. Jij weet dat je door jouw eigen groep ter verantwoording wordt geroepen. Dat voel je en daardoor zul je die groep toch net wat beter vertegenwoordigen. Al het andere – ook leeswerk – valt te organiseren. Inmiddels weten we dat Kamerleden die vooral rapporten lezen, belangrijke blinde vlekken hebben.’

1 CBS, 2024, Wat is het onderwijsniveau van Nederland?

Waarom richt jullie stichting haar pijlen ook op het veranderen van verkiezingsdebatten?

‘Tijdens verkiezingsdebatten kun je leren waar partijen voor staan. Maar je ziet nu dat wanneer een politicus niet de waarheid spreekt, deze daar volstrekt niet op gecorrigeerd wordt. Baudet kon in 2018 tijdens meerdere debatten van alles zeggen over klimaatverandering wat niet klopte. Per direct het eigen risico afschaffen, wat Wilders in het SBS 6-debat in 2024 beweerde te zullen doen, bleek helemaal niet te kunnen. Dat stond al in stukken die de Tweede Kamer had ontvangen. En in 2012 viel SP-leider Roemer toenmalig premier Rutte aan omdat die het eigen risico wilde verhogen. Rutte ontkende dat, terwijl het gewoon in de ingediende CPB-doorrekening van de VVD stond. Maar dat kreeg de kiezer al niet meer mee en Roemer verloor grandioos. Ik vind het winnen van verkiezingen op basis van leugens een misdaad tegen de democratie.’

Maar we weten toch dat kiezers zich meer laten leiden door emoties dan door feiten?

‘Ja, dit speelt zeker bij sterk gepolariseerde onderwerpen. Dan zijn mensen minder gevoelig voor feiten en veranderen ze ook niet snel van standpunt. Maar we hebben in Nederland ook een enorm grote groep zwevende kiezers die over het hele middenveld twijfelt en echt wel door feiten geleid wil worden. Bovendien is het gewoon je journalistieke plicht om onwaarheden te corrigeren, zoals in elke journalistieke code staat.’

En hoe ga je nu te werk?

‘We gaan eerst via publieke bijeenkomsten in kaart brengen welke behoeftes en frustraties burgers hebben als het gaat om verkiezingsdebatten. Verkiezingsdebatten zijn geen Nederlandse uitvinding; we gaan kijken wat de internationale wetenschap erover schrijft. En daarnaast praten we met journalistieke organisaties. De NOS doet mee aan het project, RTL is geïnteresseerd en binnenkort spreken we met SBS 6. We gaan onder meer kijken of factcheckers een vast onderdeel kunnen zijn van een tv-debat. Dat Rob Trip tijdens een debat – net als bij de VAR – even om een factcheck kan vragen. En misschien kun je dan bij een volgend debat minder spreektijd krijgen. We gaan in elk geval manieren verzinnen om het politici te laten voelen als ze onwaarheden verkondigen. Want politici die de waarheid spreken, daar hebben wij als burgers recht op. Je mag elke politieke positie verdedigen die je wil, maar de waarheid, dat is echt de ondergrens.’

‘Ik vind het winnen van verkiezingen op basis van leugens een misdaad tegen de democratie.’

6

Toekomst- bestendige Journalistiek

Uitgelichte initiatieven

Impact Lab

Trainingsprogramma voor makers om impact te maken met hun verhalen

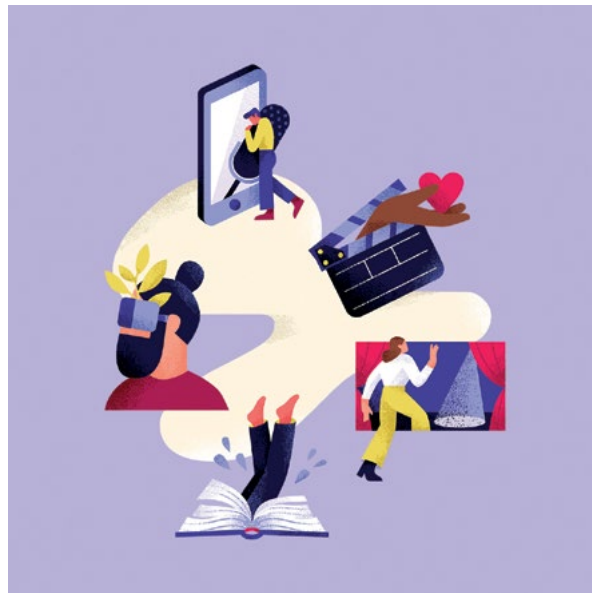
Ons land is gezegend met veel journalisten die nieuws op een gedegen wijze onderzoeken, beschrijven en becommentariëren. Toch is het voor nieuwsmedia niet altijd even gemakkelijk om hun verhalen bij het publiek te krijgen. In het hedendaagse medialandschap heerst een overvloed aan informatie en een schaarste aan aandacht, waardoor journalisten met allerlei vormen van entertainment moeten concurreren om de nieuwslezer te bereiken.

Het Impact Lab wil deze opgave, die af en toe onmogelijk lijkt, het hoofd bieden. De organisatie helpt met de verspreiding van non-fictieverhalen van onder meer journalisten. Ze richt zich op de doelgroep van een verhaal, maar ook de vraag welke handvatten deze groep nodig heeft om sociale verandering teweeg te brengen.

‘Een goed verteld verhaal kan zoveel meer teweegbrengen, de opbrengst van research kan zoveel groter zijn.’

- Reijer Zwaan, Mentor Impact Lab

Impact Lab biedt verhalenvertellers een training aan van negen maanden, waarin het opdoen van kennis wordt afgewisseld met praktische workshops en een traineeship. De deelnemers leren een impactstrategie op te stellen en bouwen tegelijkertijd een netwerk op van andere impactmakers, ngo's en financiers. Uiteindelijk leert Impact Lab deze mensen de beoogde doelgroep te bereiken, een verhaal in het juiste frame te zetten en gemeenschappen aan te zetten tot actie.

▲ Illustratie: Lobke van Aar

Stichting Democratie en Media stimuleert toekomstgericht denken in de journalistieke sector. Impact Lab draagt hieraan bij door impactproducenten op te leiden, die aan de hand van journalistieke verhalen en stakeholders hun maatschappelijke impact kunnen vergroten.

WWW.IMPACT-LAB.NL

Nederlands Journalistiek Festival

Festival dat journalisten met elkaar wil verbinden
en het publiek bij de journalistiek wil betrekken

Sinds 2006 vormt de Italiaanse stad Perugia het decor van een bijzonder evenement: het International Journalism Festival. Journalisten, mediawetenschappers, nieuwsbureaus en studenten journalistiek vanuit de hele wereld komen op het festival af. Gedurende vijf dagen komen er honderden sprekers aan het woord over onderwerpen als onderzoeksjournalistiek, de opkomst van AI, lokaal nieuws en digitalisering.

Gezien het wereldwijde succes van het International Journalism Festival kon een poldervariant niet uitblijven. Stichting Huis voor de Journalistiek, dat in 2024 werd opgericht met als doel om de samenwerking binnen de Nederlandse journalistiek te versterken, nam het initiatief tot het Nederlands Journalistiek Festival. Op 12 en 13 september 2025 vindt de eerste editie plaats in de binnenstad van Deventer.

▲ Foto: Het International Journalism Festival in Perugia

‘We willen een verbindende factor zijn op alle mogelijke manieren. Door na te denken over hoe we innovaties beter kunnen delen, hoe we onderzoek naar de journalistiek beter kunnen laten landen in het werkveld en hoe we gezamenlijk de uitdagingen die we als sector hebben, kunnen aangaan.’

- Wytse Vellinga, voorzitter van de stichting Huis voor de Journalistiek

Stichting Democratie en Media steunt dit initiatief omdat het Nederlands Journalistiek Festival kan bijdragen aan kennisdeling en verbinding tussen journalisten, maar ook tussen de journalistiek en de nieuwsconsument. Op een festival als dit kan uitgebreid worden stilgestaan bij de uitdagingen en kansen van de hedendaagse journalistiek, en kan kennis worden bijgespijkerd.

WWW.NLJF.NL

Coalitie voor Lokale Journalistiek

Coalitie die de lokale nieuwsmedia financieel gezonder wil maken

Goede lokale journalistiek is van groot belang voor het functioneren van de regionale of gemeentelijke politiek. Toch staat de lokale nieuwsvoorziening onder druk; door wankelende verdienmodellen en schaalvergroting moeten steeds meer Nederlandse gemeenten en regio's het doen zonder eigen nieuwsplatform. Daardoor dreigen bewoners uit deze gebieden minder geïnformeerd te raken.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) wil de verschraving van het lokale nieuwsaanbod tegengaan en initieerde daarom een coalitie. De Coalitie voor Lokale Journalistiek heeft gezamenlijk een helder doel voor ogen: in 2028 moeten lokale media financieel gezonder zijn dan nu. Zo wordt gegarandeerd dat in de toekomst in minder gebieden de nieuwsvoorziening wegvalt.

Om dit voor elkaar te krijgen, brengt de Coalitie voor Lokale Journalistiek bestuurlijke partijen en mediaorganisaties met elkaar in gesprek over de problemen, maar ook om tot concrete oplossingen te komen die ze idealiter zelf kunnen uitvoeren. De Argumentenfabriek faciliteert dit proces.

‘Het klinkt heel Nederlands: we gaan bij elkaar zitten en samen kijken hoe we verder kunnen komen. En toch gebeurt dat door gemeenten, private en publieke lokale media gezamenlijk nog maar weinig.’

- Olav Reijers, adviseur lokale media bij de VNG

Stichting Democratie en Media onderschrijft de problemen waar lokale nieuwsmedia nu voor staan en steunt daarom de Coalitie voor Lokale Journalistiek. Met haar bezigheden draagt de coalitie bij aan de kwaliteit, pluriformiteit en duurzaamheid van de lokale nieuwsvoorziening.

▲ Foto: Coalitie Lokale Journalistiek

Democracy Playbook

Wereldwijd samenwerkingsverband dat prodemocratische strategieën bundelt

Autoritaire bewegingen delen vaak elkaars aanpak, tactieken en financiële middelen om democratische instellingen te ondermijnen en onafhankelijke media buitenspel te zetten. Aan prodemocratische zijde mist zo'n draaiboek, terwijl voorvechters van het vrije woord juist zouden moeten leren van elkaars strategieën om weerstand te bieden aan autoritaire tendensen.

The Democracy Playbook wil deze tactieken in de schijnwerpers zetten. Het is een wereldwijd samenwerkingsproject dat succesvolle strategieën rapporteert van bewegingen en gemeenschappen die vechten vóór democratie. Goede, interessante en diepgaande verslaggeving over groepen die vechten voor een vrije pers, het klimaat, onafhankelijke rechtspraak en werknemersrechten kan mensen inspireren en laten zien welke tactieken echt resultaat bieden. Daarbij wordt getoond hoe journalistiek eerlijk, nauwkeurig én prodemocratisch kan zijn.

‘Hoe goed de onafhankelijke media ook heeft geprobeerd om het autoritaire spelboek “te onthullen”, het publiek heeft nog steeds geen reactie geformuleerd.’

- Tina Lee, hoofdredacteur van Unbias the News

Het project ontvouwt zich onder de vleugels van Unbias the News, de grensoverstijgende nieuwsredactie van Hostwriter. The Democracy Playbook werkt samen met lokale verslaggevers over de hele wereld om ruimte te creëren voor journalisten die te maken hebben met structurele barrières in het vak, met als doel een eerlijkere en inclusievere journalistieke wereld te bevorderen.

▲ Foto: Democracy Playbook

Stichting Democratie en Media steunt dit initiatief, want door journalisten de mogelijkheid te geven op een groot internationaal platform informatie te delen, worden journalisten en (burger)bewegingen beter in staat gesteld om tendensen tegen te gaan die de democratie bedreigen of proberen te ontmantelen. Dit initiatief biedt een kans om van over de hele wereld de meest waardevolle verhalen en strategieën te bundelen. Daarbij is de kans groot dat, binnen het netwerk van Hostwriter, de informatie ook bij een maatschappelijk betrokken en nieuwsgierige groep journalisten en actieve burgers terecht komt, waar het een verschil kan maken.

WWW.UNBIAS THENEWS.ORG/DEMOCRACY-PLAYBOOK/

Interview directeur World Press Photo

‘Eén foto kan de wereld veranderen, als-ie maar echt is’

Tekst: Maaïke Bos

In een zee van mogelijkheden met beeldmanipulatie en deepfakes is World Press Photo een baken van betrouwbaarheid in de fotojournalistiek. Directeur Joumana El Zein Khoury hoorde mensen vragen: ‘Nu het een WPP-foto is, is hij dan wél echt?’

De man voor de tank op het Chinese Tiananmen Plein, het Napalm-meisje in Vietnam, het Syrische jongetje aangespoeld op een Turks strand: het waren iconische foto's die veel discussie opriepen, en uiteindelijk ook actie. ‘Hoe kan een iconische foto helpen de democratie te verdedigen?’, was dan ook de titel van een speech van World Press Photo-directeur Joumana El Zein Khoury bij de InfoHub van het Europees Parlement. De essentie was dat een aansprekend beeld veel wordt gedeeld, zodat massa's mensen zelf een mening kunnen vormen en daarnaar kunnen handelen. Er is wel persvrijheid nodig om die foto's te maken, legde ze uit. De fotojournalistiek bestaat dankzij democratie én draagt eraan bij.

▲ Joumana El Zein Khoury / Foto: Maaïke Bos

Maar in de nieuwe beeldontwikkelingen schuilt gevaar. Via socialemediabubbels gaan eenzijdige beelden en ook gemanipuleerde foto's en AI-gegenereerde deepfakes razendsnel rond. Dan gaan mensen handelen naar onware informatie, zoals bij de bestorming van het Capitool begin 2021. Wat is nog de waarde van beeld als het zo te manipuleren is?

In het kantoor aan het Amsterdamse Westergasterrein spreken we met de directeur van World Press Photo (WPP). Zij ziet haar organisatie als poortwachter van betrouwbare fotojournalistiek en aanjager van de vrijheid van meningsuiting. Door een subsidie van Stichting Democratie en Media kon WPP bovendien zijn archieffoto's beter ontsluiten met het project The World Press Photo Archive: How our History Informs Our Future.

Joumana El Zein Khoury (50) zit in een wijnrood vestje en met gemakkelijke schoenen aan aan een gemeenschappelijke tafel – een eigen kamer heeft ze niet in de hoge fabriekslods. In de open keuken staan verschillende taarten. ‘Veel jarigen’, lacht ze. De organisatie die zij sinds februari 2021 leidt, is dit jaar ook jarig. Zeventig jaar geleden werd WPP in Amsterdam opgericht om internationale foto's wereldwijd te tonen. Het groeide uit tot een mediaorganisatie die jaarlijks vier miljoen bezoekers ontvangt op foto-exposities in zo'n 110 landen, en via sociale media twee miljard mensen bereikt.

Hoe zorg je dat jullie publiek wél waarheidsgetrouw beeld te zien krijgt?

Ze kijkt meteen scherp. ‘We hebben strikte criteria voor de foto-inzendingen. De fotografen ondertekenen eerst een ethische code: dat de geportretteerde toestemming gaf voor de foto, erdoor niet in gevaar kwam, en dat de foto niet geënsceerd is. Verder is iets toevoegen of verwijderen uit beeld bij ons onacceptabel. Je kunt niet een plastic tasje wegpoetsen. Gebeurt bij kranten weleens. De toning mag ook niet te extreem: te veel verzadigde kleuren of te donker voor meer drama.’

Dan heb je AI nog niet genoemd.

‘Ja, sinds twee jaar bestaat bijvoorbeeld AI-denoising, waarbij AI een grijze cementmuur een rotsstructuur kan geven. Mag ook niet. Maar in de laatste selectieronde vragen we een motivatiebrief en de RAW-bestanden erbij. Ten slotte factchecken we de bronnen en bijschriften die de fotograaf ons geeft. Die herschrijven we in meer neutrale taal omdat ze soms te activistisch zijn, en we geven dan ook meer context voor een wereldpubliek.’

Hoe voorkom je eenzijdigheid in de beeldverhalen?

‘Dat begint bij wíe er kiest wélk verhaal getoond moet worden. Sinds 2021 beginnen we het selectieproces in zes regiojury’s in de wereld, om te zorgen dat het overgrote deel van de winnaars niet meer man is en uit Europa of Noord-Amerika komt. Talent zit echt niet alleen in het Westen. Dit jaar rolden uit de 60 duizend inzendingen uit 130 landen uiteindelijk 42 winnaars, en 8 op de 10 waren van fotografen uit de regio die ze portretteren.’

Krijg je daardoor andere winnende foto’s?

‘Ze zijn minder sensationeel, maar meer verrassend, denk ik. We willen geen stereotypen versterken, bijvoorbeeld van gesluierde vrouwen die huilen of schreeuwen. Nu kunnen mensen zelf tonen wie ze zijn. Vorig jaar was er een verhaal over alzheimer in Afrika, dat vooral bij vrouwen vaak wordt geassocieerd met hekserij. De inzending toonde een positief verhaal over een dochter die zichzelf onderwees over de alzheimer van haar vader, omdat ze niet wilde dat hij werd weg geplaatst. Als enige van de familie was ze niet bang. Ze integreerde hem in de familie en kon zo aan de gemeenschap laten zien dat alzheimer bij het leven hoort.’

Wie Joumana El Zein Khoury’s persoonlijke achtergrond kent, begrijpt haar inzet voor verschillende perspectieven en lokale stemmen. Ze werd in februari 1975 in Libanon geboren uit een soennitische moeder en sjiitische vader. Toen ze nog baby was, vluchtten haar ouders voor de oorlog naar Saoedi-Arabië, waar ze haar eerste tien jaar doorbracht. Haar ouders vonden haar te streng islamitisch worden en plaatsten haar met haar broer twee jaar in een Londens internaat. Toen haar vader werk vond in Parijs, volgde ze daar haar

middelbare school en een studie rechten. Ze deed er nog een studie *arts administration* in Parijs en New York achteraan.

In jouw leven komen allerlei regionale en religieuze perspectieven samen. Net als bij World Press Photo. Hoe maak je daar één verhaal van?

Ze knikt, lacht. ‘Ik kies eigenlijk niet. Ik ben een nomade, net als ik schrijfster Elif Shafak eens hoorde zeggen: “Ik neem overal dingen mee en laat er andere dingen achter.” WPP heeft ook niet één verhaal, het is een platform voor veel verschillende stemmen en contexten. We hebben het erover gehad of we ook populisme een platform moeten bieden: ja natuurlijk, het is deel van onze werkelijkheid. Dus dit jaar hebben we een winnende foto met een verhaal over een extreemrechtse beweging. Als al die foto’s maar waarheidsgetrouw zijn. We doen al twaalf jaar manipulatiecontroles bij de ingezonden foto’s en zijn inmiddels een van de strengsten in de fotografie. Weet je nog, die foto van een zwangere vrouw op een draagbaar na een bombardement in Oekraïne? Ze zou nep zijn, een actrice, maar ze was echt slachtoffer. “Nu het een WPP-foto is, is het dan wél echt?”, vroegen mensen toen.’

We leven in een tijd waarin factcheckers juist worden ontslagen.

‘Ja belachelijk! Goed onderzochte, feitelijk gecheckte beelden worden voortdurend in twijfel getrokken. Maar vanuit zeventig jaar WPP-geschiedenis relativeer ik het. De fotografie overleeft die fake AI-foto’s wel met nieuwe oplossingen, net als ze de overgang van zwart-wit naar kleur, naar digitaal, naar mobiele telefoontjes heeft overleefd. Het wordt nóg belangrijker om menselijke getuigenissen in woord en beeld te hebben.’

Je zegt dat World Press Photo bijdraagt aan vrijheid en democratie. Hoe dan?

‘Nou, behalve mensen uit de hele wereld een stem te geven, werkt WPP ook aan de publiekscant door. We exposeerden vorig jaar in Ivoorkust, Irak, Venezuela, in vijf steden in Oekraïne. Op heel moeilijke plekken, het liefst in de openbare ruimte. Als je dat publiek ziet kijken, besef je dat democratie ook gaat om toegang hebben tot die verhalen,

openstaan voor andere dingen om je eigen oordeel te kunnen vormen, en jezelf herkennen in situaties heel ver weg. In Myanmar zei een bezoeker met haar kinderen een paar jaar geleden: "Nu ik deze tentoonstelling hier zie, weet ik dat mijn land verandert."

Genoeg regimes die dat niet willen, toch?

Ferm: 'Ze moeten de jaartentoonstelling van A tot Z nemen. Drie jaar geleden in Hanoi, Vietnam, hield de regering vlak voor de opening één foto tegen. Te kort dag voor alternatieven, dus we hingen er een blanco vel op met een QR-code direct naar de website en de vermelding dat we de foto vertoonden in de Nederlandse ambassade. Het jaar erop wilden ze vijftien uitzonderingen. Daar stopte het. Al vier jaar maken we ook thematische tentoonstellingen uit het archief van winnende foto's sinds 1955, om toch een beetje binnen te komen. "People Power" bijvoorbeeld rond burgerprotesten, of "Resilience" over vrouwenempowerment. Dankzij de expositie "The Best of the Last Three Years" kunnen we naar Iran – zonder de meest controversiële foto's.'

Iets is beter dan niets?

'We kijken het navigeren af van onze fotografen uit die landen, hè?', gniffelt ze. 'Eerst binnenkomen, dan de ruimte wat oprekken. De laatste jaren hebben we flink meer last van censuur. Twee jaar geleden gebeurde het voor het eerst in Europa, in het Hongaarse Boedapest. Onze tentoonstelling in het Nationaal Museum mocht vanwege een lhbtqi-onderwerp alleen voor 18+ zijn. We deden er een hele bewustmakingscampagne omheen. Een jaar later vonden we via de gemeente een andere locatie, buiten de regering om, en was de jaarexpositie voor alle leeftijden.'

Je houdt dus wel vast aan de inhoud?

'Ja, de jaarshow afzwakken doen we niet. Wel nuanceren we door extra context te bieden. Vorig jaar lag de Foto van het Jaar van de Palestijnse fotograaf Mohammed Salem gevoelig: een foto van een gesluisde vrouw uit Gaza rouwend om een in lakens gewikkeld kind op schoot. We kozen onze bijschriftwoorden heel zorgvuldig om noch Israël noch Gaza uit te sluiten. De jury besloot om twee andere winnaars een speciale vermelding te geven en er vlakbij te plaatsen: één van de nasleep van het Supernova-festival in Israël, en één van de nasleep van een bombardement in Gaza. Er kwam ook nog een videocompilatie bij van alle vroegere archieffoto's over het Israël-Palestina-conflict om te laten zien dat die oorlog niet vorig jaar begonnen is. We boden gewoon die complexiteit en context, want de wereld is niet simpel. Voor mij is dat de manier waarop wij deelnemen aan democratie.'

'In Myanmar zei een bezoeker met haar kinderen een paar jaar geleden: "Nu ik deze tentoonstelling hier zie, weet ik dat mijn land verandert."'

7

Fonds Burger- bewegingen

Uitgelichte initiatieven

Over Fonds Burgerbewegingen

Het Fonds Burgerbewegingen werd in 2022 als pilot geïnitieerd door Stichting Democratie en Media, het Postcode Loterij Buurtfonds (als onderdeel van Stichting DOEN), Porticus en Adessium. In december 2024 is besloten het programma op pauze te zetten. De stuurgroep, bestaande uit de vier deelnemende fondsen, beraadt zich op de voortgang ervan.

Het programma vroeg om een intensieve inzet, wat in de gekozen vorm van de pilot een uitdaging bleek voor een organisatie van het formaat van SDM. Daarom is besloten een pas op de plaats te maken en te onderzoeken of en hoe het Fonds Burgerbewegingen in een andere vorm kan worden voortgezet.

Met Fonds Burgerbewegingen verleenden we in 2024 steun aan groepen burgers die zich met collectieve actie inzetten voor structurele maatschappelijke verandering. Daarnaast experimenteerden we met een meer proactieve en participatieve werkwijze, participatory grantmaking, waarbij de beslissingen over financiële steun grotendeels in handen lagen van mensen die zelf uit burgerbewegingen komen.

Fonds Burgerbewegingen behandelde in 2024 de eerste oproepen tot aanvragen waarvoor bewegingen waren uitgenodigd. Er waren spreekuren om vragen van potentiële aanvragers op laagdrempelige wijze te beantwoorden. Ook ging het fonds actief op zoek naar bewegingen die in aanmerking zouden kunnen komen voor financiële steun. Er is een leerdag georganiseerd

voor bewegingen en een meet-up voor lokale bewegingen in Groningen. Eén medewerker richtte zich grotendeels op het in contact komen met burgerbewegingen en het uitbreiden van het netwerk. Fonds Burgerbewegingen werd uitgebreid met een extra medewerker, ter ondersteuning van het team.

Beoordelingsproces Fonds Burgerbewegingen

De eerste oproep van Fonds Burgerbewegingen begon in 2023 en liep door tot in 2024. Binnen deze oproep zijn 135 aanvragen ingediend en na twee rondes is besloten kernfinanciering te geven aan zeven groepen voor een totaalbedrag van 70.000 euro. Gemiddeld kreeg een groep 10.000 euro. Kernfinanciering is vrij budget dat besteed kan worden aan tijd, acties, trainingen en al het andere wat bijdraagt aan de kern van het werk van de groep. Ook is aan twee bewegingen leerbudget gegeven van in totaal 6.500 euro. Leerbudget is financiering voor training, strategieontwikkeling en uitwisseling.

Raad van Burgerbewegingen

Beslissingen over financiële steun lagen in beginsel in de handen van de Raad van Burgerbewegingen, die is samengesteld uit mensen die zelf uit burgerbewegingen komen. De Raad bestaat uit Thomas Dolman, Rochelle van Maanen, Nihâl Esma Altınış, Mustapha Eaisaoui, Melissa Koutouzis, Manuwi C Tokai, Klarien Klingen, Charlotte Braat en Hendrik-Jan Derksen. Zij nemen collectief beslissingen over de kernfinanciering (5.000-20.000 euro) en geven advies over de strategie en werkwijze van Fonds Burgerbewegingen. De Raad van Burgerbewegingen diende voorgenomen besluiten over de financieringen te nemen binnen de gestelde inhoudelijke kaders (de missie, de aandachtspunten voor selectie en de uitsluitingsgronden van Fonds Burgerbewegingen) en gezamenlijk tot een onderbouwd oordeel te komen op basis van zorgvuldige afweging.

Het besluit van de Raad van Burgerbewegingen werd ter akkoord voorgelegd aan de directeur-bestuurder van SDM. Afgesproken was dat zij bij een substantiële afwijking van de gegeven kaders of bij een onaanvaardbaar organisatierisico voor SDM zou afwijken van het voorgenomen besluit. Het was aan haar om te beoordelen of dit het geval is. Hier is in 2024 geen gebruik van gemaakt.

▲ Foto: Savannah van den Roovaart

Federatie van Agro-ecologische boeren

Samenwerkingsverband ter bevordering van kleinschalige, biologische landbouw

Landbouw in Nederland verloopt veelal volgens het adagium: groot, groter, grootst. Door schaalvergroting in de agrarische sector neemt het aantal dieren in megastallen toe en het aantal kleinschalige boerenbedrijven juist af. Het leidt tot grote problemen als het gaat om stikstof, biodiversiteit en waterkwaliteit.

‘De federatie is heel belangrijk om mensen bij elkaar te brengen die dezelfde idealen hebben en om te laten zien dat je niet de enige bent. Dat er juist heel veel mensen zijn die inzien dat het helemaal verkeerd gaat met de aarde en we er anders mee om moeten gaan.’

- Woordvoerder Arjan Smits

Het huidige landbouwsysteem is onhoudbaar, vindt de Federatie van Agro-economische Boeren. Er moeten meer boeren komen die op kleinschalig niveau biologische landbouw bedrijven. Zo wordt de toegang tot gezond, betaalbaar en duurzaam voedsel voor iedereen vergroot. Het samenwerkingsverband wil mensen bij elkaar brengen met dezelfde idealen.

Dat gebeurt bijvoorbeeld op de Boerenlandbouwconferentie, die op initiatief van de Federatie van Agro-ecologische Boeren wordt georganiseerd. Tijdens de jaarlijkse conferentie worden plannen gemaakt, vinden workshops plaats en komen ideeën vanuit ervaringen gezamenlijk tot stand.

Daarnaast zet de Federatie zich in om het landbouwbeleid aan te passen ten gunste van biologische ondernemers. Met lobbyen wordt geprobeerd om wetgeving te wijzigen die deze duurzame boeren benadeelt.

WWW.FEDERATIEAGROECOLOGISCHEBOEREN.NL

▲ Foto: Federatie van Agro-economische Boeren

Asian Raisins

Facebookgroep die uitgroeide tot racismebestrijder

Racisme tegen Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen is een aanhoudend probleem in Nederland. Zo zijn er al jaren schadelijke stereotypen, die tot een hoogtepunt kwamen tijdens de coronapandemie, toen Chinese Nederlanders al dan niet ironisch verantwoordelijk werden gehouden voor een corona-uitbraak.

Gedeelde smart is halve smart, dus al snel ontstond er een Facebookgroep waarin slachtoffers van het racisme ervaringen met elkaar deelden. Gepassioneerde leden van de groep kwamen bij elkaar en zetten de eerste campagne van Asian Raisins op touw: #IkLachNiet.

Inmiddels richt de stichting zich op drie hoofdthema's: community, actie en storytelling. Communitybuilding bereikt Asian Raisins met evenementen, en het actievoeren gebeurt middels bewustwordingscampagnes. Storytelling richt zich op het overbrengen van persoonlijke verhalen uit de gemeenschap op creatieve manieren, zoals in een boek of met stickers.

Verder heeft de stichting een meldpunt opgezet voor racisme en discriminatie jegens Aziatische mensen, al zou ze idealiter zien dat dit institutioneel geregeld is, zodat mensen zich veilig genoeg voelen om een melding te maken via officiële kanalen. Daarnaast wil Asian Raisins de discriminatie van Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen hoger op de politieke agenda krijgen. Bij het opstellen van antiracismebeleid zou er niet alleen over maar ook mét de gemeenschap moeten worden gesproken.

‘Als Asian Raisins zien we onszelf als de megafoon voor stemmen uit de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen.’

- Bestuurslid communicatie Amy Cheung

WWW.ASIANRAISINS.NL

▲ Foto: Asian Raisin

Stop4deroute

Drijvende kracht achter het protest tegen de nieuwe aanvliegeroute naar Schiphol

Als onderdeel van de plannen voor de herindeling van het luchtruim was het Rijk voornemens om een vierde aanvliegeroute naar Schiphol te openen. Deze nieuwe aanvliegeroute zou vanuit het oosten naar de luchthaven lopen, over de provincies Gelderland, Utrecht en Noord-Holland.

Stichting Stop4deroute is in het leven geroepen om deze uitbreiding van het luchtruim tegen te houden. Met 200 tot 300 vluchten per dag boven een gebied met 1,3 miljoen inwoners, zijn de gevolgen van de aanvliegeroute niet gering. Niet alleen de geluidsoverlast is Stop4deroute een doorn in het oog, ook de gezondheid van alle omwonenden is een pijnpunt vanwege onder meer de uitstoot van giftige stoffen als fijnstof en benzeen.

In de begindagen van de stichting wisten maar weinig mensen van de voorgenomen nieuwe aanvliegeroute af, maar in een paar jaar tijd heeft Stop4deroute het onderwerp hoog op de publieke agenda gekregen. Er werden informatieavonden georganiseerd, flyers uitgedeeld en gesprekken gevoerd met de gemeente, de provincie en het Rijk. Daarnaast startte Stop4deroute een petitie, die door bijna 83.000 mensen werd ondertekend en is aangeboden aan de Tweede Kamer.

Naast de publieke aandacht is ook het politieke doel van Stop4deroute werkelijkheid geworden. In februari 2025 werd bekend dat de nieuwe aanvliegeroute van de baan is. Volgens minister Madlener van Infrastructuur en Waterstaat is het niet mogelijk om de vierde route goed op het internationale luchtruim aan te laten sluiten, schrijft hij in een Kamerbrief.

WWW.STOP4DEROUTE.NL

‘Wij vinden dat de wens van de inwoners van Nederland om rustig en gezond te wonen belangrijker is dan de wens van Schiphol om te groeien.’

- Woordvoerder Arianne van Soest

▲ Foto: Stop4deroute

Woonopstand

Landelijke coalitie voor een beter woonbeleid

Net als een inkomen, zorg en educatie is een goede woonplek een basisonderdeel voor bestaanszekerheid. Hoewel het recht op wonen is opgenomen in de grondwet, wordt Nederland geteisterd door een wooncrisis. Sociaal huren wordt gemarginaliseerd, terwijl de vrije huursector duur en onzeker is. Koopwoningen zijn voor velen onbereikbaar en de woonlasten stijgen.

Woonopstand is een landelijke coalitie van 17 woonactiegroepen die samenwerken om het woonbeleid radicaal om te gooien. Daarnaast wordt ze gesteund door 189 organisaties. Het streven is een beleid dat beschikbaarheid, betaalbaarheid en woonzekerheid garandeert. Ook wil Woonopstand een einde aan dakloosheid, huisuitzettingen en gedwongen verhuizingen.

‘Wij willen structurele oplossingen, geen lapmiddelen.’

- Abel Heijkamp

De coalitie wil haar idealen van onderop verwezenlijken. Zo organiseerde ze in 2020 en 2021 landelijke demonstraties voor huurverlaging en een stop op huisuitzettingen. In 2024 protesteerde Woonopstand voor de deur van de RAI, waar op dat moment de vastgoedbeurs Provada plaatsvond.

Naast het organiseren van demonstraties houdt de organisatie zich bezig met flyercampagnes. Verder ondersteunt Woonprotest huurders en brengen ze groepen bij elkaar voor strategische besprekingen.

WWW.WOONOPSTAND.NL

▲ Foto: Woonopstand

8

Organisatie, bestuur en toezicht

▲ V.l.n.r. Casper, Maartje, Lisa, Sümeyye, Karlijn, Ash, Nienke, Aybala en Tim / Foto: Anne van Zantwijk

Team

Het team van SDM is in 2024 uitgebreid met één nieuwe functie: een programmamedewerker Fonds Burgerbewegingen. Het team bestond eind 2024 uit de volgende mensen (gevolgd door hun nevenactiviteiten):

Nienke Venema – Directeur-bestuurder

- > Lid van de raad van bestuur van de Stichting Daria Bukvić
- > Lid van de raad van advies van Stichting CollAction
- > Voorzitter van het bestuur van de European Press Prize

Sümeyye Ekmekçi – Programmahoofd Fonds Democratie en Media

- > Lid van het bestuur van Humanity in Action Nederland
- > Lid van de raad van advies van Ariadne Netwerk

Maartje Eigeman – Programmadirecteur Fonds Burgerbewegingen

- > Lid van het bestuur van Stichting XminY (Het Actiefonds)
- > Lid van het bestuur van EDGE Funders Alliance

Aybala Carlak – Programmamanager Toekomstbestendige Journalistiek

- > Lid van het bestuur van Tomoko Mukaiyama Foundation

Casper Siffels – Programmamanager Democratie en Rechtsstaat

- > Projectleider Stichting Walk of Life

Ash van Ree – Programmamedewerker Fonds Burgerbewegingen

- > Vrijwilliger bij boekwinkel Savannah Bay

Sahar Shirzad – Programmacoördinator Fonds Burgerbewegingen

Tim Schoot Uiterkamp – Programmamanager Organisatie- en Veldversterking

Karlijn Bink – Operationeel Manager

Lisa Peters – Manager Communicatie

Mirjam Grotjohann – Bureaucoördinator

Samenwerkingspartners 2024

Ayaan Abukar – gastadviseur

Christa Jesse – vormgever van het boek *Niet Buigen, Niet Bukken* - over de geschiedenis van het illegale Parool

Jos Sinnema – onderzoeker en auteur van *Niet Buigen, Niet Bukken*

Laura Lasance – gastadviseur

Liz Main – vrijwilliger Fonds Burgerbewegingen

Maïke Olij – conceptontwikkelaar en programmamaker Media voor Democratie

Marlotte van Dael – junior onderzoeker Fonds Burgerbewegingen

Mieke de Vos – interim-programmamanager transitie

Myriam Vandenbroucke – senior onderzoeker Fonds Burgerbewegingen

Niels Büller en Lisette Lubberman (Van de Bunt Adviseurs) – conceptontwikkelaars, programmamakers en organisatoren van de Journalistieke Driedaagse

Sophie van Oostvoorn – gastadviseur

Stephanie The - pro-bonoadvocaat (De Brauw Blackstone Westbroek)

Wout van Zaale – communicatiemedewerker

Verantwoording de raad van toezicht

Bestuursmodel

SDM is sinds 2015 georganiseerd via het raad-van-toezichtmodel. De leden van de raad van toezicht (hierna: raad) worden benoemd op voordracht van de raad zelf. De raad houdt integraal toezicht op het functioneren van SDM. De rolverdeling tussen de raad en de directeur-bestuurder is primair bepaald door de statuten en het directiereglement. Binnen deze formele kaders fungeert de raad als adviseur en sparringpartner van de directie.

Samenstelling en profiel

De raad van SDM bestaat uit minimaal vijf leden. Dit aantal is vastgelegd in de statuten. Is het aantal leden minder dan vijf, dan blijft de raad bevoegd. De leden van de raad worden aangesteld voor een periode van vier jaar en zijn één keer herbenoembaar.

Taken en werkwijze

De raad vergadert minimaal vijfmaal per jaar. De raad heeft zijn werkwijze in 2022 neergelegd in een afsprakenkader. Er zijn een auditcommissie en een remuneratiecommissie ingesteld. Ook is besloten de Governance Code Cultuur als richtsnoer aan te houden.

Verantwoording 2024 namens voorzitter Yvonne Zonderop

Een raad van toezicht houdt zich bezig met veel vragen, variërend van de prioriteiten van de directeur, via medewerkerstevredenheid of een solide begroting, tot aan de verantwoording aan de buitenwacht van SDM's activiteiten. Maar soms is het tijd voor verdieping van onze kennis, zodat de kwaliteit van ons toezicht op peil blijft.

In 2024 hebben wij ons daarom intensief bezonnen op een wezenlijke vraag: Hoe geven wij invulling aan onze historische opdracht om de journalistiek in Nederland te steunen? Wat vergt dit in een sterk veranderend medialandschap?

Deze vraag grijpt terug op onze oorsprong: een vurig geloof in de kracht van journalistiek. Het waren de oprichters, makers en verspreiders van *Het Parool* die tijdens de Tweede Wereldoorlog tegengas boden aan de propaganda van de bezetter. Wat begon als een clandestien gestencilde verzetskrant, groeide uit tot het grootste krantenbedrijf van Nederland, met SDM als grootaandeelhouder. Totdat marktontwikkelingen onze stichting boven het hoofd groeiden en de kranten via een omweg onderdak vonden bij De Persgroep, thans DPG Media of Mediahuis.

SDM speelt sindsdien geen actieve rol meer in de besturing van kranten. Maar we zijn wel betrokken gebleven als ideële aandeelhouder in DPG Media (alsook van *De Correspondent*). We ontvangen geen dividend, maar denken – en stemmen – wel mee bij belangrijke beslissingen. We voelen ons nog steeds medeverantwoordelijk voor een aanbod van pluriforme, onafhankelijke journalistiek – en dus ook voor de condities waaronder die kan floreren. Dat dwingt ons om kennis te nemen van relevante marktontwikkelingen en van veranderend kijk- en leesgedrag. Onder invloed van technologische vernieuwing verandert het medialandschap aanhoudend.

Daarom heeft de raad in 2024, naast onze vijf reguliere vergaderingen, vier middagen besteed aan een grondige analyse van de mediawereld. We stelden vragen als: Waar stellen burgers vertrouwen in? Wat is de rol van techbedrijven? Hoe kijken we naar de voortgaande marktconcentratie? Wat willen we eigenlijk beschermen? Onder professionele begeleiding kwamen we, samen met de directeur, tot een formulering van onze taak op dit gebied. Niet alleen als aandeelhouder, maar ook als subsidiegever, als organisator en als onafhankelijke thought leader willen we ons inzetten voor onafhankelijke, betrouwbare en pluriforme journalistiek ten dienste van zo veel mogelijk gebruikers, zodat die goed geïnformeerd kunnen deelnemen aan de democratie. Het is aan onze gemotiveerde directeur en haar gemotiveerde team om hier in de praktijk invulling aan te geven. Maar zij weten zich nu gesteund door een eveneens gemotiveerde en geïnformeerde raad van toezicht.

Natuurlijk heeft SDM zich in 2024 op veel meer terreinen gemanifesteerd. Er zijn belangrijke grants verstrekt aan initiatieven voor de rechtsstaat. Er zijn projecten gesteund voor nagelaten betrekkingen. Het Fonds Burgerbewegingen heeft initiatieven opgeleverd. De raad is trots op een bureau dat zich gestructureerd, zorgvuldig en betrokken heeft ingezet voor onze democratische rechtsstaat, juist nu.

In 2024 kwam ook een einde aan de bestuurstermijn van Idriss Nor. Negen jaar fungeerde hij als vraagbaak, als wijze meedenker, als vertrouwenspersoon en als aanjager van vernieuwing. Wij zijn hem zeer dankbaar. Hij is opgevolgd door Ila Kasem, die in motivatie en in inbreng hier gelukkig niet voor onderdoet.

Leden raad van toezicht

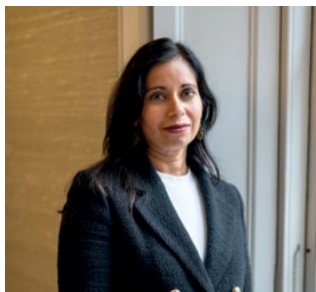
De functies en nevenactiviteiten van de leden van de raad in 2024 waren als volgt:

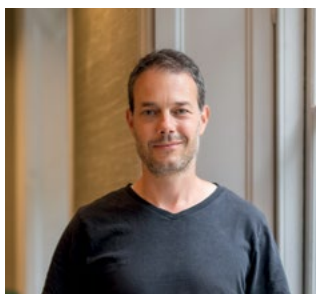
Yvonne Zonderop (voorzitter) is zelfstandig auteur, gespreksleider en bestuurder met een lange staat van dienst in de journalistiek. Ze was politiek verslaggever, chef economie en werd later adjunct-hoofdredacteur van *de Volkskrant*. Sinds 2010 schrijft ze als freelancer voor *De Groene Amsterdammer*. Ze is lid van de Unesco Commissie Nederland, de Begeleidingscommissie van het Sociaal en Cultureel Planbureau en lid van de raden van toezicht van Omroep Human en Instituut Clingendael. *Haar SDM-toezichtstermijn loopt tot en met 2028.*

Ernestine Nahumury-Comvalius (lid – remuneratiecommissie) was directeur van het Bijlmer Parktheater, waarvan ze ook mede-initiatiefnemer was. Ze is toezichthouder bij The Black Archives, Theater Rotterdam, HipHopHuis Rotterdam en het internationaal literatuurfestival Read My World. Daarnaast is ze lid van de CPNB-jury Boekenweekgeschenk 2025 en van de selectiecommissie bij het Fonds Podiumkunsten. *Haar SDM-toezichtstermijn loopt tot en met 2028.*

Aartie Hoeblal (lid – auditcommissie) is directeur Fiduciaire Uitvoering bij MN, dat vermogensbeheer voor pensioenfondsen verzorgt. Hoeblal is ruim twintig jaar werkzaam in de financiële sector. Ze was advocaat bij Clifford Chance en werkte onder andere bij ING Investment Management, de Rabobank, De Nederlandsche Bank en als Head Credit Portfolio Management bij ABN AMRO. Ze was bestuurder bij Turnaround Management Association, is lid van SER Topvrouwen en lid van de raad van commissarissen van Optimix Investment Funds. *Haar SDM-toezichtstermijn loopt tot en met 2029.*

Ot van Daalen (lid – auditcommissie) is onderzoeker en docent op het gebied van privacy en securityrecht bij het Instituut voor Informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam. Daarnaast is hij advocaat en oprichter van advocatenkantoor Root Legal en rechterplaatsvervanger bij de rechtbank Den Haag. Ook werkt hij als journalist bij *De Correspondent*. Eerder heeft hij Bits of Freedom heropgericht, was hij toezichthouder bij de Autoriteit Persoonsgegevens en werkte hij als advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek. *Zijn SDM-toezichtstermijn loopt tot en met 2031.*

Ila Kasem (lid – remuneratiecommissie) is managing partner bij Van de Bunt Adviseurs. Hij heeft ruime ervaring bij zowel de overheid als semipublieke organisaties als in het bedrijfsleven. Daarnaast bekleedt en bekleedde hij bestuurlijke en toezichthoudende functies bij Amnesty International, het Prins Claus Fonds, het Wereld Natuur Fonds, Lux et Libertas, Stichting Giving Back, Het Mauritshuis, Fonds Podiumkunsten en de Raad van Organisatie Adviesbureaus. *Zijn SDM-toezichtstermijn loopt tot en met 2032.*

▲ Foto's: Anke van der Meer en Anne van Zantwijk

Column Ot van Daalen – Lid raad van toezicht

Wie bezit de drukpersen van nu?

Stichting Democratie en Media herdenkt elk jaar op 5 februari de mensen die voor *Het Parool* werkten en door de Duitsers zijn gefusilleerd, gevangengenomen of naar concentratiekampen werden gestuurd. Dit jaar presenteerde SDM tijdens de herdenking een boek over *Het Parool* in de Tweede Wereldoorlog. Niet alleen het boek zelf was bijzonder, ook de eerste bladzijde was dat. Die was namelijk gedrukt met een originele drukpers uit de drukkerij waar ook het illegale *Parool* is gedrukt.

Het zette me aan het denken. Die drukpersen stonden in Nederland en werden beheerd door Nederlanders. Het betekende dat de Duitsers niet op afstand konden controleren wat die drukpersen maakten. Zo konden de medewerkers van *het Parool* hun verzetskrant ongemerkt verspreiden. Het ging natuurlijk ook af en toe goed mis en dat is de reden dat we 5 februari herdenken. Maar *Het Parool* bleef bestaan en groeide aan het einde van de oorlog naar een oplage van 100.000 exemplaren.

Hoe anders is dat met de drukpersen van nu. Onze moderne 'drukpersen' staan in wat we de 'cloud' noemen: grote datacenters vol computers die ergens in een weiland of op een bedrijfsterrein staan. Deze computers worden voornamelijk beheerd door Amerikaanse techgiganten als Microsoft, Amazon en Google. En de verspreiding van informatie loopt via internetverbindingen waarover wij geen zeggenschap hebben: netwerkkabels worden beheerd door commerciële partijen en datastromen kunnen worden gecontroleerd door overheden.

Jarenlang leek dat geen probleem. We dachten dat het niet veel uitmaakte dat *de Volkskrant*, *De Telegraaf* of zelfs onze overheidswebsites, ziekenhuissystemen en politiedatabases draaiden op computers die in Amerikaanse handen zijn. De afgelopen jaren hebben we dan ook massaal onze digitale infrastructuur – het kloppend hart van onze samenleving – uitbesteed aan buitenlandse bedrijven. We vertrouwden erop dat alles gewoon zou blijven werken, zolang we de rekening maar betaalden.

▲ Ot van Daalen / Foto: Anke van der Meer

Maar nu de geopolitieke verhoudingen veranderen, is het belangrijk om na te denken over wat de gevolgen zijn voor onze digitale autonomie. Niet alleen voor media, maar voor onze hele samenleving. We hebben al gezien dat de eigenaar van een groot technologiebedrijf, Jeff Bezos, er niet voor terugdeinst om invloed uit te oefenen op redactionele besluiten bij *The Washington Post*. Dit soort inmenging tast de onafhankelijkheid van journalistiek aan.

Wat gebeurt er als eigenaren van techbedrijven hun invloed aanwenden om druk uit te oefenen op Nederlandse media? Of erger nog: wat als buitenlandse overheden via deze techbedrijven toegang krijgen tot onze kritieke infrastructuur? Dat zijn niet alleen overheidsdiensten, ziekenhuizen, energiebedrijven en de politie, maar het is ook de journalistiek – een kritieke infrastructuur voor onze democratie. Het is naïef om te denken dat journalistieke belangen altijd zullen prevaleren boven geopolitieke druk.

Deze ontwikkelingen moeten we vóór zijn. Nederlandse organisaties – niet alleen media, maar alle vitale sectoren – moeten zo veel mogelijk draaien op Nederlandse of Europese infrastructuur, het liefst ook beheerd door onszelf. Op die manier kunnen we druk van buitenaf zo veel mogelijk beperken, en waarborgen we de vrijheid om onze eigen koers te bepalen. Het probleem is alleen dat het op dit moment vrij moeilijk is om dat soort infrastructuur te vinden. Er zijn gewoonweg weinig clouddiensten die in Europese handen zijn én een aanbod hebben dat vergelijkbaar is met dat van Amerikaanse techreuzen.

Een van de redenen dat die Europese clouddiensten er niet zijn, is een gebrek aan Europese investeringen. Daarom mijn advies aan alle organisaties – niet alleen aan mediabedrijven: check de volgende keer dat het servercontract afloopt of er een Nederlandse of Europese optie is. En kies die, ook als het iets duurder of minder gebruiksvriendelijk is. Digitale soevereiniteit heeft een prijs, maar de prijs van afhankelijkheid kan uiteindelijk nog veel hoger zijn.

Als we één les kunnen trekken uit de geschiedenis van *Het Parool*, dan is het dat onafhankelijkheid begint bij het bezit van je eigen drukpers.

‘Digitale soevereiniteit heeft een prijs, maar de prijs van afhankelijkheid kan uiteindelijk nog veel hoger zijn.’

Afscheidsinterview Idriss Nor

‘Een goede raad van toezicht heeft meningsverschillen, anders liggen er drie te slapen’

Tekst: Wout van Zaale

In juni 2024 zwaaide Idriss Nor af als lid van de raad van toezicht van Stichting Democratie en Media. Na ruim acht jaar geeft hij het stokje over aan strategisch adviseur Ila Kasem. Voor dit afscheidsinterview spreken we Nor op het kantoor van Stichting DOEN, waar hij werkzaam is als Directeur Participaties.

Je bent inmiddels geen rvt-lid meer. Mis je het al een beetje?

‘Jazeker, vooral de vergaderingen waarin we echt iets mochten vinden, bijvoorbeeld over de nieuwe koers van SDM. En ik mis de 5-februariherdenking, dat is elk jaar vaste prik voor mij. Mijn oma werd geboren in 1905 en groeide, net als ik, op in Duitsland. Via haar heb ik die oorlogsgeschiedenis meegekregen, maar er was nog geen herinneringscultuur zoals nu. Als scholier ben ik met mijn klasgenoten begonnen om de historische plekken in onze stad op te zoeken. We hebben bussen gehuurd en alternatieve herinneringsreizen aangeboden aan scholen. Dat lag toen, in de jaren 80, gevoeliger dan nu.’

▲ Idriss Nor / Foto: Anke van der Meer

Welke lessen uit het verleden nam je mee in de rol van toezichthouder?

‘Pfoe, dat is een heel grote vraag. Zeker in deze tijd. De belangrijkste les is voor mij dat je trouw moet zijn aan de principes die je hebt ontwikkeld en hebt meegekregen, ook als ze onder druk komen te staan. Dan praten we over een heel actueel thema, ook voor SDM. We hebben in vergaderingen regelmatig de statuten er nog eens bij gepakt om te kijken wat daar ook alweer in stond. Het is goed om te kijken naar de principes die je hebt meegekregen, anders handel je in het luchtledige.’

Waarom besloot je in 2015 om toe te treden tot de raad van toezicht van SDM?

‘Ik kende SDM al op meerdere manieren: als samenwerkingspartner maar ook als casus in mijn studie bedrijfskunde, grappig genoeg. Toen ik werd gevraagd, dacht ik meteen: wow, dat zou ik te gek vinden. Want in mijn interesses, bezigheden en achtergrond voelde ik veel raakvlakken met wat SDM deed.’

Een van je mede-rvt-leden was Alex Brenninkmeijer. Hoe was jullie verhouding?

‘Vooraf kende ik hem alleen als ombudsman en vond ik hem een onwijs moedig iemand. Als voorzitter was Alex gepassioneerd, maar ook druk, onder andere vanwege zijn werk als lid van de Europese Rekenkamer. Toch hebben we in die periode vaak van gedachten gewisseld over verschillende kwesties die in de rvt speelden. Bovendien was hij heel breed geïnteresseerd. Hij kon zo een of andere beschouwing uit zijn mouw schudden. Daarnaast hadden we een gedeelde passie voor dingen bouwen in onze vrije tijd, omdat we het leuk vonden, maar ook omdat het ons hielp ontspannen. Onze telefoongesprekken begonnen vaak met: “En? Wat heb je nu weer gebouwd?”’

Wat heb je van hem geleerd?

'Dat democratische instituties alleen maar zinvol zijn als burgers begrijpen dat zij die instituties zijn. Alex' zorg was dat de burger zich niet meer wist te verhouden tot die instituties. Daarom vroeg hij vaak: "Wat heeft de gewone mens hieraan? Voelt die zich gehoord?" Instituties zijn van belang, maar je moet ervoor zorgen dat ze levend zijn.'

Dat sluit aan bij de woorden van SDM-directeur Nienke Venema, die over jou zei: 'Idriss heeft me er altijd scherp op gehouden dat SDM niet te avant-gardistisch zou worden, zodat we het brede publiek niet uit het oog verliezen. Dat waardeer ik aan hem.'

Lachend: 'Jazeker. Het gaat over de opgave voor SDM om in haar taal de poging te doen om begrepen te worden door een grotere groep. Dat heb ik regelmatig opgebracht. De laatste jaren zie je dat SDM meer openstaat voor nieuwe bewegingen en mensen die SDM nog niet kennen.'

Welk moment uit die acht jaar raad van toezicht blijft je bij?

'Als rvt-lid heb ik best een aantal door SDM gesteunde initiatieven bezocht. Ik woon in Amsterdam-Oost en met jonge kinderen was het Verzetsmuseum wel echt dé plek om naartoe te gaan. De vaste tentoonstelling voor kinderen is anders dan ik gewend ben. Met "foute" Nederlanders die de NSB steunden, maar ook een Duitse soldaat die juist wilde helpen. In de tentoonstelling fluistert hij: "Ich gehe gleich wieder weg. Ich bin nur hier, um Ihnen zu helfen" [Ik zal zo weer vertrekken. Ik ben hier alleen om u te helpen, red.]. Mijn kinderen zijn tweetalig opgevoed en die schrokken er eerst van, maar die ervaring is ze altijd bijgebleven. Het Verzetsmuseum heeft de geschiedenis weergegeven zoals-ie is, niet zwart-wit, en daar ook prijzen mee gewonnen.'

Yvonne Zonderop, voorzitter van de rvt, zei over jou: 'Ik heb veel steun gehad aan Idriss' uitmuntende gevoel voor andermans gevoelens en hoe belangrijk het is om daar rekening mee te houden bij het nemen van goede besluiten. Door zijn oplettendheid ziet hij wat verlegen of introverte mensen beweegt en dat is een enorme kracht.' Herken je dat?

'Het is een mooi compliment van Yvonne. Zo zit ik in elkaar. Als het gaat om samenwerken, denk ik ook aan het belang van iemand anders. Zo voorkom je dat er besluiten worden genomen terwijl een deel het idee heeft niet gehoord te zijn. Ik ben ervan overtuigd dat het altijd sterker is als je in ieder geval nog een extra poging doet om goed te luisteren.'

Kwam dat ook van pas tijdens jullie vergaderingen met de raad van toezicht?

'Natuurlijk, een goede raad van toezicht heeft meningsverschillen. Anders is het heel saai of liggen er drie te slapen. Daarnaast heb je verschillende types. Er zijn mensen die wat introverter zijn bijvoorbeeld, die zeggen iets één keer en dan moet je goed luisteren. En er zijn mensen die moeten oppassen dat ze niet te veel praten, zoals ik.'

'Het is goed om te kijken naar de principes die je hebt meegekregen, anders handel je in het luchtledige.'

▲ In 2024 vierde Bits for Freedom haar 25-jarig jubileum met een groot debat over de toekomst van onze digitale rechten. Geheel in stijl met boksschool Boogieland, waar het debat plaatsvond, werden er een hoop rake verbale klappen uitgedeeld. De stellingen gingen onder meer over AI, een smartphoneverbod voor jongeren en hoe we de macht van big tech beteugelen. Foto: Marco Reeuwijk

STELLING #1
Geen smartphones voor
jongeren onder de 16

9

Financiën

Vermogensbeheer

Het beschikbare vermogen van SDM wordt belegd op basis van een door het bestuur vastgesteld beleggingsstatuut. Centraal in het beleid staan de instandhouding van het vermogen en maatschappelijk verantwoorde beleggingen. Al onze beleggingen voldoen aan duurzaamheidscriteria en aan de richtlijnen van de UN Global Compact. Beleggingen in wapens, tabak, alcohol en gokken zijn uitgesloten. Ook wordt gelet op waarborging van vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en digitale rechten.

Om haar vermogen zo zorgvuldig mogelijk te beleggen, heeft Stichting Democratie en Media in 2024 het proces afgerond waarmee het vermogensbeheer bij een extern fiduciair beheerder, IBS Capital Allies, is ondergebracht. Het vermogen is overgezet naar een nieuwe portefeuille bij Northern Trust.

Staat van baten en lasten over 2024

Stichting Democratie en Media boekte in 2024 een positief financieel resultaat van 12.030.289 euro. Het nettoresultaat is toegevoegd aan de algemene reserve. Ten opzichte van voorgaande jaren was dit een zeer positief resultaat, onder andere gestuwd door dalende rentevoeten en 'American exceptionalism', waarin Amerikaanse aandelen over het algemeen beter presteerden dan de Europese 'achterblijvers'. De duurzame portefeuille presteerde echter minder goed dan marktconforme niet-duurzame portefeuilles omdat SDM niet in olie en gas zit en ook onderwogen is in de 7 bigtech aandelen in de VS vanwege privacyredenen.

Wij blijven vasthouden aan ons duurzame beleggingsbeleid en blijven net als voorgaande jaren voornemens om democratie, rechtsstaat en journalistiek te ondersteunen waar mogelijk binnen de bandbreedtes van onze vermogenspositie.

Balans per 31 december 2024

Na verwerking resultaatbestemming

ACTIVA

VASTE ACTIVA	31/12/2024	31/12/2023
	€	€
Materiële vaste activa		
Verbouwingen	26.361	15.254
Computers	27.248	25.059
Overige inventaris	5.360	5.656
	58.969	45.969
Financiële vaste activa		
Deelnemingen	7.383.341	7.383.341
Leningen	850.000	850.000
	8.233.341	8.233.341
VLOTTENDE ACTIVA		
Overige vorderingen en overlopende activa	1.179.867	1.383.239
Effecten	148.253.635	136.949.167
Liquide middelen	6.787.464	6.307.286
	164.513.276	152.919.002

PASSIVA

	31/12/2024	31/12/2023
	€	€
Stichtingskapitaal	454	454
Algemene reserve	161.639.141	149.608.852
Stichtingsvermogen	161.639.595	149.609.306
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Overige schulden en overlopende passiva	2.873.681	3.309.696
	164.513.276	152.919.002

Staat van baten en lasten over 2024

€

	Realisatie 2024	Begroting 2024	Realisatie 2023
	€	€	€
Resultaat uit beleggingen	16.635.469	5.576.439	12.922.789
Overige opbrengsten	564	0	0
Bijdragen, subsidies en activiteitenlasten	-3.433.601	-3.860.827	-3.142.540
Brutowinst	13.202.432	1.715.612	9.780.249
Lonen en salarissen	857.885	937.822	786.908
Afschrijvingen	14.032	10.608	11.019
Beheerskosten	408.745	445.935	362.135
	1.280.662	1.394.365	1.160.062
Bedrijfsresultaat	11.921.770	321.247	8.620.187
Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren	0	0	6.979
Financiële baten en lasten	108.519	0	186.982
Nettoresultaat	12.030.289	321.247	8.814.148
			€

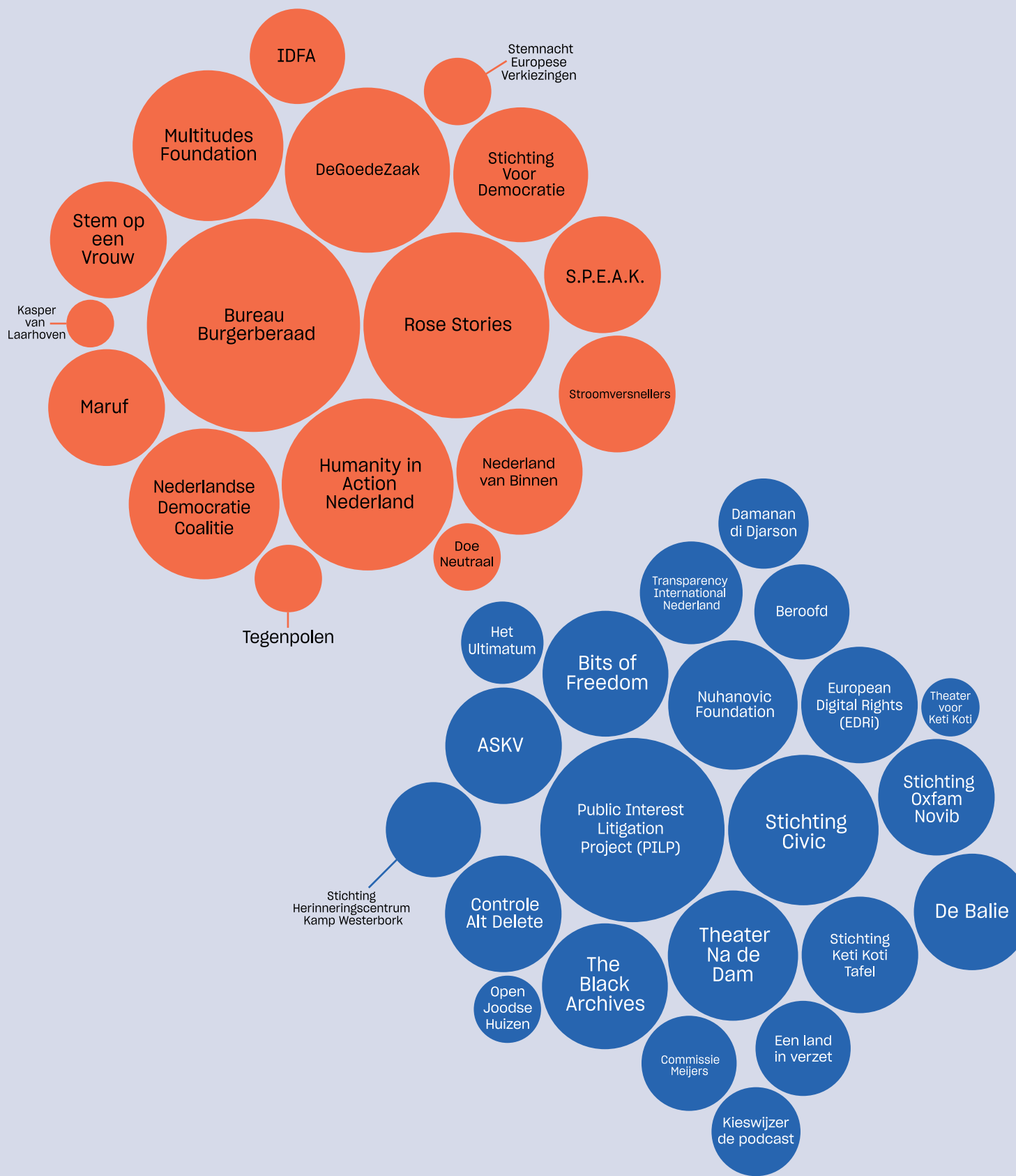
Het nettoresultaat is toegevoegd aan de algemene reserve.

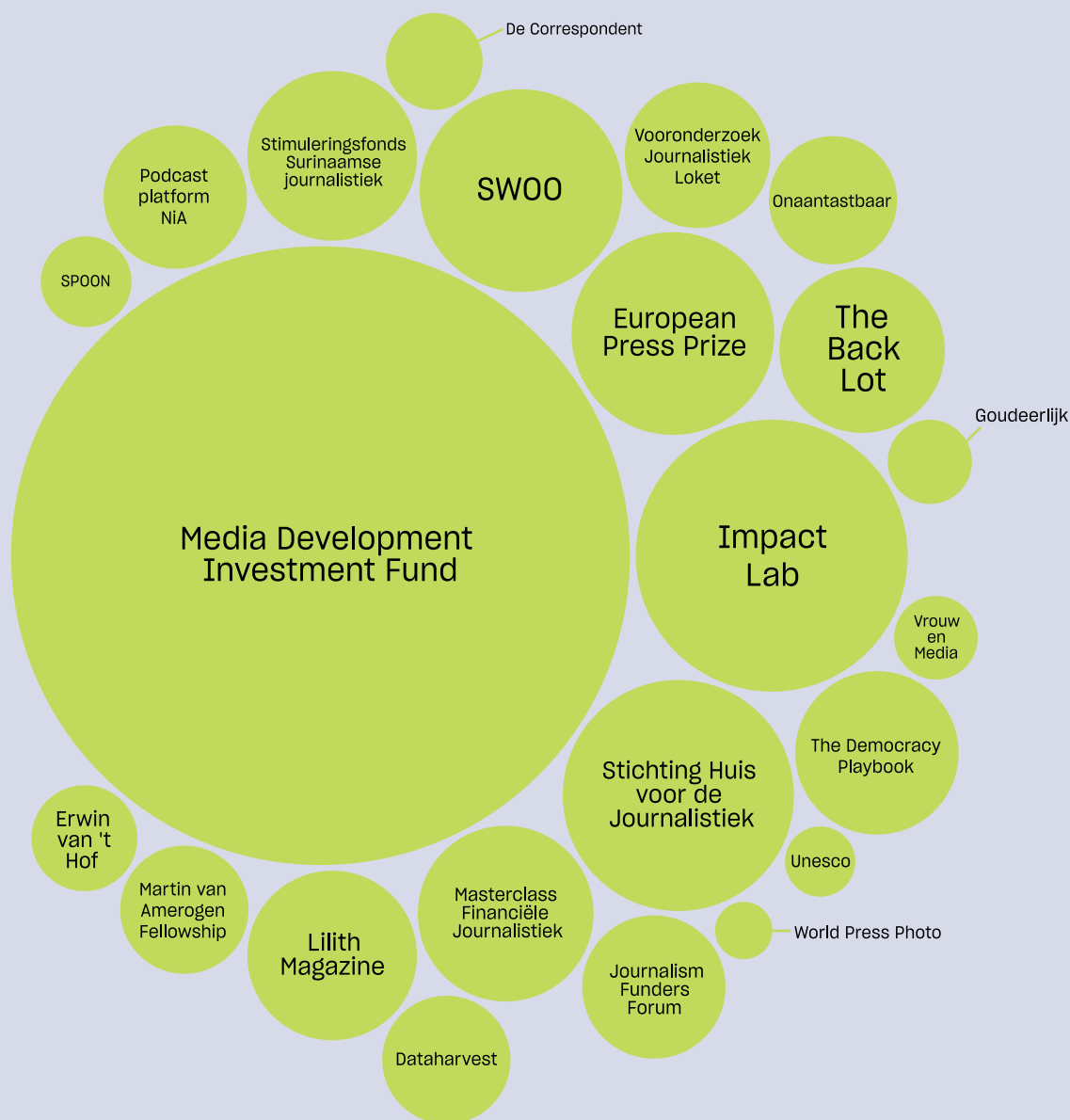
10

Overzicht gesteunde initiatieven

Gesteunde initiatieven in 2024

In deze infographic is de cirkelgrootte relatief aan de omvang van de financiële steun die grantees ontvingen

 = 5.000 euro

- Daadkrachtige Democratie
- Weerbare Rechtsstaat
- Toekomstbestendige Journalistiek

Daadkrachtige Democratie

Bureau Burgerberaad	Organisatiesteun	€ 100.000,00
DeGoedeZaak	Organisatiesteun	€ 60.000,00
Humanity in Action Nederland	Organisatiesteun	€ 65.000,00
Maruf	Organisatiesteun	€ 30.000,00
Rose Stories	Organisatiesteun	€ 76.000,00
S.P.E.A.K.	Organisatiesteun	€ 30.000,00
Stem op een Vrouw	Organisatiesteun	€ 30.000,00
Stichting Voor Democratie	Organisatiesteun	€ 40.000,00
Stroomversnellers	Organisatiesteun	€ 30.000,00
Eyewonder Productions	Nederland van Binnen	€ 50.000,00
Get me/(A) WAKE	Doe Neutraal	€ 10.000,00
IDFA	Symposium 2024: over de rol van filmfestivals in een veranderende wereld	€ 20.000,00
Kasper van Laarhoven	Vervolg boekpublicatie	€ 5.000,00
Multitudes Foundation	Multitudes year 2	€ 35.000,00
PAX	Nederlandse Democratie Coalitie	€ 50.000,00
Rose Stories	Bijdrage crowdfunding boekenpakket	€ 1.000,00
Slot Loevestein	Tegenpolen	€ 10.000,00
Stem op een Vrouw	Stemnacht Europese Verkiezingen	€ 10.000,00

Weerbare Rechtsstaat

Bits of Freedom	Organisatiesteun	€ 35.000,00
Commissie Meijers	Organisatiesteun	€ 20.000,00
Controle Alt Delete	Organisatiesteun	€ 30.000,00
European Digital Rights (EDRi)	Organisatiesteun	€ 30.000,00
Nuhanovic Foundation	Organisatiesteun	€ 37.000,00
Public Interest Litigation Project (PILP)	Organisatiesteun	€ 75.000,00
Stichting Ketu Koti Tafel	Organisatiesteun	€ 30.000,00
The Black Archives	Organisatiesteun	€ 35.000,00
Theater Na de Dam	Organisatiesteun	€ 37.500,00
ASKV	Duurzame samenwerking en effectieve bescherming voor staatlozen in Nederland	€ 30.000,00
De Balie	Programmareeks over Democratie en Rechtsstaat	€ 30.000,00
Frenkie Media	Damanan di Djarson	€ 18.000,00
Joods Cultureel Kwartier	Open Joodse Huizen	€ 10.000,00
Joods Cultureel Kwartier	Beroofd	€ 20.000,00
Maurits Appeldoorn	Kieswijzer de Podcast	€ 17.500,00
Nationaal Monument Kamp Vught	Het Ultimatum	€ 15.000,00
Stichting Civic	Naar een fundamentele herbezinning op 'inburgering'	€ 50.000,00
Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Nationaal Programma Herdenking vervolging Sinti en Roma	€ 20.000,00
Stichting Jacoba van Tongeren	Een land in verzet	€ 20.000,00
Stichting Oxfam Novib	Rechtszaak F-35-onderdelen	€ 30.000,00
Theater voor Ketu Koti	Urgentieverzoek	€ 7.500,00
Transparency International Nederland	Hoe bescherm je klokkenluiders als waakonden van de rechtsstaat?	€ 23.333,00

Toekomstbestendige Journalistiek

European Press Prize	Organisatiesteun	€ 50.000,00
Journalism Funders Forum	Organisatiesteun	€ 25.000,00
Lilith Magazine	Organisatiesteun	€ 35.000,00
Masterclass Financiële Journalistiek	Organisatiesteun	€ 37.556,00
Media Development Investment Fund	Organisatiesteun	€ 465.931,12
SPOON	Organisatiesteun	€ 10.000,00
Stimuleringsfonds Surinaamse journalistiek	Organisatiesteun	€ 35.000,00
The Back Lot	Organisatiesteun	€ 33.333,00
Arena for Journalism	Dataharvest	€ 20.000,00
Ayaan Abukar (Sheeko House)	Podcastplatform NiA	€ 25.000,00
BureauMaïke	Vooronderzoek Journalistiek Loket	€ 25.800,00
De Correspondent	Juridische hulp rechtszaak OM	€ 11.397,95
Erwin van 't Hof	Verlenging Praktijkgericht onderzoek positie van journalisten in Nederland	€ 13.645,19
Hostwriters	The Democracy Playbook	€ 32.510,00
Jair Stein	Onaantastbaar	€ 20.000,00
Julia Jouwe	Goudeerlijk	€ 8.625,00
Stichting 1877	Martin van Amerongen Fellowship	€ 20.000,00
Stichting Een van de jongens	Impact Lab	€ 90.000,00
Stichting Huis voor de Journalistiek	Nederlands Journalistiek Festival	€ 65.000,00
SWOO	Bijzonder Hoogleraarschap Onderzoeksjournalistiek	€ 50.000,00
Unesco	Guillermo Cano World Press Freedom prize	€ 6.000,00
Vrouw en Media	Mentorenprogramma	€ 8.500,00
World Press Photo	The World Press Photo Archive: How Our History Informs Our Future	€ 4.000,00

Colofon

Dit is een uitgave van Stichting
Democratie en Media.

Adres

Spuistraat 112-D
1012 VA Amsterdam

Contact

+31 (0)20 53 00 300
www.sdm.nl
info@sdm.nl

Redactie

Lisa Peters
Wout van Zaale
Karlijn Bink
Nienke Venema
Jos Sinnema
Maaïke Bos
Or Goldenberg
Veerle Corstens
Ot van Daalen
Yvonne Zonderop
Helma Lubbers
Çiğdem Yüksel
Hizir Cengiz

Illustraties

Suzan Hijink
Jip van der Toorn

Vormgeving

Multitude:
Jet Braas
Vincent van Straaten

Copyright

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze
uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of op enige andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

© Stichting Democratie en Media - 2025

Stichting
Democratie &
Media